

NR 1 | 2023

AKTUELLT MAGASIN OM BIBLIOTEKSFRÅGOR
FRÅN VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN

noll27

TEMA

Små och stora barn

Profilen: En blå och en grön bokbuss
Något för alla i samma hus
Nytt nätverk stärker ung delaktighet

Innehåll nr 1 2023

- 3** **Små och stora barn**
Malin Carlsson om bibliotekarien och ungdomslitteraturen
- 4** **Nytt nätverk ska stärka ung delaktighet**
Om facilitering som ledarskapsmetod
- 5** **After school i Bjuv**
Vill bidra till tryggare samhälle
- 6** **Något för alla i samma hus**
Bibliotek Rum för barn
Bibliotek TioTretton
Bibliotek Lava
- 12** **Boksamtal på TikTok**
Omdiskuterad app i läsfrämjande arbete
- 14** **Hallå där...**
...läsambassadör Nioosha Shams
- 15** **Fordonen har hittat in i ungdomslitteraturen**
Svenska barnboksinstitutet om trender
- 16** **Intresset för EPA lockade till läsning**
EPA Book Club – ett koncept
- 18** **Små barn är bodyala och fonala**
Om små barns språkutveckling
- 20** **Bokstart på biblioteket**
Arvika bibliotek bjuder in familjer till sig
- 22** **Trippelt prioriterade**
Om projektet TrioPrio i Helsingborg
- 23** **Vi hörs i Underlandet**
Podcast engagerar och bygger relationer i Knivsta
- 24** **Punkt 127**
Bibliotek i Bredäng med fokus på unga
- 26** **Barn med spring i benen**
Bokcirkel skapade gemenskap i Kopparberg
- 28** **Minusett på stadsbiblioteket i Laholm**
Gropig väg för ny ungdomsavdelning
- 29** **Ungas delaktighet i Falkenberg**
Projektet Dela tar tillvara ungas intresse
- 30** **Nya och gamla böcker**
Barnboksantikvariat i Simrishamn
- 32** **Borrby bokby**
Noll27 besöker Sveriges enda bokby
- 34** **En blå och en grön bokbuss**
Göteborgs bokbussar med inriktning på barn
- 39** **Om jag hade ett bibliotek**
Ellen Strömberg om sina drömmars bibliotek

noll27

Biblioteksmagasin noll27 ges ut av Västra Götalandsregionen och Förvaltningen för kulturutveckling. Noll27 ska främja biblioteksutveckling genom att ge kunskap, inspirera, problematisera samt skapa dialog och debatt kring bibliotek och aktuella biblioteksfrågor. Namnet noll27 har en länk till klassifikationssystemet Dewey där koden 0.27 är koden för allmänna bibliotek, arkiv och informationscentrum.

KONTAKT

noll27

Förvaltningen för kulturutveckling

Västra Götalandsregionen

Tel växel: 010-441 00 00

redaktionen@noll27.se

noll27.se

ANSVARIG UTGIVARE

Helén Andersson

REDAKTION

Helén Andersson, redaktör

Annsophie Andersson, journalist

REDAKTIONSRÅD

Bibliotek och litteratur,

Förvaltningen för kulturutveckling.

ART DIRECTOR/GRAFISK FORM

Gabriella Kalmar

OMSLAGSFOTO

Bokbussarna i Göteborg

Foto: Helén Andersson

TRYCK

ByWind

Issn-Nummer 2002-4649

PRENUMERATION

Förvaltningen för kulturutveckling i Västra Götalandsregionen befinner sig i ett utvecklingsskede där vi ser på möjligheterna till ny hemsida och ett utvecklat innehåll för noll27. Från och med 2023 har vi beslutat att införa en prenumerationsavgift.

För prenumeranter i Västra Götalandsregionen är kostnaden 150 kronor per år och för övriga 300 kronor per år. Du kan även ta del av tidningen digitalt. Du hittar mer information på förvaltningens webbplats och i mitten av tidningen. Vi hoppas att alla intresserade, biblioteksanställda, politiker och tjänstemän inom kultur- och utbildningssektorn fortsätter att prenumerera.

Daniella Brummer Pind,

Enhetschef för Bibliotek och litteratur

daniella.pind@vgregion.se

Små och stora barn

Någon gång under 2010 gick jag till mitt lokala bibliotek med ett nytt mål, att söka jobb. Jag hade nämligen avslutat mina studier i Biblioteks- och informationsvetenskap och sagt upp mig från mitt deltidsjobb. Som en duktig elev hade jag också gjort den läxa min jobbcoach gett mig – att i collageteknik skapa mitt jobbdrömscenario som bibliotekarie. Coachens idé var att jag skulle visualisera collaget när jag skrev mina ansökningsbrev och gick på intervjuer.

När jag blev tillfrågad om att skriva den här texten om små och stora barn, kom jag av någon anledning att tänka på collaget. Jag har inte tittat på det sen jag började jobba som bibliotekarie men hittade det faktiskt i en garderob högt upp på en hylla tillsammans med gamla betyg, foton, diplom och annat jag tydligen tycker är värt att spara. Och nu när jag tittar på det så minns jag faktiskt hur jag, kanske lite naivt, bar med mig min vision in i bibliotekarieyrket. Collaget visar ett välkomnande och tillåtande rum, fullt med soffor, fätöljer och stora mjuka kuddar. Här finns böcker för alla åldrar, barn och gosedjur. Några vuxna svävar i rummet som andas hemtrevligt vardagsrum men som tydligt signalerar vilken målgrupp jag ser framför mig, nämligen barn. Stabilt placerad på en grön fätölj i mitten av rummet sitter jag. Och ovanför mig har jag textat VÄLKOMNA ALLIHOP.

Det där jobbdrömscenarioet blev faktiskt verklighet några år senare. Jag fick nämligen jobb på mitt lokala bibliotek. Till en början arbetade jag med Boken kommer, Vuxna i Lärande och annat som riktade sig till en vuxen målgrupp. Men efter något år bytte jag både arbetsplats och arbetsuppgifter, nu som bibliotekarie med målgrupp barn och unga och det var nu som det där collaget kanske skulle bli

verklighet. Jag hade dessutom adderat barn till mitt liv så bilderbokskonsumtion och barnfokus låg på topp och jag kände mig redo för mitt nya uppdrag.

Men med mitt nya jobb blev också min största kunskapslucka synlig, nämligen ungdomslitteraturen. Jag läste Ulf Stark, Maria Gripe och Michael Ende som ung, men där tog det stopp. All den ungdomslitteratur som getts ut efter min egen tonårstid, alla böcker det gråtits, ängslats och pirrats till de senaste 30 åren, hade jag ingen koll på. Och nu skulle jag alltså arbeta som ungdomsbibliotekarie. Varför jag hade valt bort ungdomsboken under så lång tid är obegripligt nu när jag vet vad jag vet.

Som tur var kunde jag ta hjälp av det fantastiska nätverket Forum för barn- och ungdomsbibliotekarier och andra med samma fokus på Facebook. Jag fick mängder med tips på vad jag skulle läsa, ungdomsbibliotekarier som delade med sig av sina favoriter, vilka böcker ungdomarna på deras bibliotek läste, favoritböcker i olika genrer, spännande debuter och så vidare. Så jag började läsa och kunde inte sluta. Det finns något rättfram i ungdomsboken som gör det svårt att värja sig och jag berörs ofta på ett annat sätt än vad jag gör i annan läsning. Ibland var det som att jag höll andan under en hel bok, för hur kan man andas normalt när man inte vet hur Lennie ska kunna bära sorgen efter sin systems död, om Taylor någonsin kommer få reda på varför hennes mamma lämnade henne som 11-åring på 7-Eleven eller om Dante ska våga berättas för Ari att det är något mer än bara vänskap han känner?

Den tid i livet när man är ung och närmar sig vuxenlivet är omvälvande när man befinner sig mitt i den. Men att blicka tillbaka till den som vuxen genom

ungdomsboken är också lite omskakande. De val man gör som ung kan ha stor påverkan för ens framtid och påminnelsen om det gör att jag ofta blir starkt berörd när jag läser ungdomsböcker. Vad hade hänt om jag gått en annan väg när jag var ung, hur hade mitt liv sett ut idag?

Idag arbetar jag med andra uppdrag men ungdomsboken har jag självklart vid min sida. Senast lästa ungdomsböcker är Almaprisvinnaren Laurie Halse Andersons Skärvor av minnen och Augustprisnominerade Nora Khalils bok Yani.

Malin Carlsson

Projektledare Läsförämjande insatser utanför skolan
Förvaltningen för kulturutveckling,
Västra Götalandsregionen

BILD: PRIVAT

Nytt nätverk ska stärka UNG DELAKTIGHET

Nätverket UDGA, Ung delaktighet genom arrangörskap, vänder sig till vuxna som vill skapa intresse och möjliggöra för fler att jobba med ungt arrangörskap.

TEXT: HELÉN ANDERSSON | BILD: WILMA WESTIN

Det nationella nätverket UDGA etableras under våren 2023 och bygger på arrangörskonsulenters tidigare erfarenheter av riktade insatser till unga. Genom att nu vända sig till vuxna vill man testa ett nytt arbetssätt där man hoppas hitta relevanta och hållbara insatser.

– Vi hoppas att fler vuxna ska anamma arrangörskap som metod för ung delaktighet, och genom att ge dem redskap vill vi att de ska bli bättre på att ta tillvara ungas engagemang, säger Ernesto Romero Escobar, konsulent arrangörsutveckling i Västra Götalandsregionen.

Startskott och kick-off för nätverket är en tvådagarskurs i facilitering som ledarskapsmetod. En metod som kort kan beskrivas med synonymer som underlätta och möjliggöra, och en metod Ernesto tror får vuxna att känna sig trygga i rollen som handledare och hur man kan guida en grupp av unga.

– Det handlar om att utgå från att den unga gruppen har

den kompetens och de kunskaper som krävs, att det är de som har makten. Facilitatorns roll är att synliggöra det och navigera dem rätt i deras arrangemang och få alla att känna sig trygga och delaktiga.

Relevant för unga

I ett längre perspektiv hoppas Ernesto att detta nya arbetssätt med vuxna ska skapa en annan syn på ungas kapacitet, att vuxna kan se på ungas kulturuttryck som relevant och av god kvalitet. Han menar att vuxna besitter en typ av makt där de allt för ofta definierar vad kultur är, vad som är bra kvalitet och riktig kultur.

– Vuxna är inte alltid så flexibla när det handlar om att ta tillvara på de uttryck som är relevant för unga, och då menar man inte allvar med ung delaktighet. Om vi verkligen vill ha ung delaktighet måste man skapa förutsättningar och utrymme för tid och resultat. ■

FAKTA

AFTER SCHOOL I BJUV

Bjuvs bibliotek vill bidra till ett tryggare samhälle och startar After school-verksamhet för barn som inte kan vara på fritidshem.

– Vi vill att barnen ska ha roligt och vi vill att de ska känna att de har ett värde, säger Sundous Issat, projektledare för verksamheten.

TEXT: HELEN ANDERSSON | BILD: SUNDOUS ISSAT

Bjuv är en liten kommun som de senaste åren haft stora problem med droger bland unga. Satsningar har gjorts på fritidsgårdar och på de äldre ungdomarna, men de tre biblioteken i Bjuvs kommun vill nu dra sitt strå till stacken och fånga in de yngre barnen.

– Vi vill motverka att de yngsta dras med i droghandel och missbruk, och tanken är att projektet ska bli så bra att kommunen vill göra det till en del av bibliotekets verksamhet, säger Edit Djurberg, bibliotekarie på Bjuvs bibliotek.

Trygg miljö

After school-verksamheten är en eftermiddagsaktivitet som till stor del kommer att utformas efter barnens egna önsknings och behov på de olika biblioteken. Till en början vill Sundous Issat skapa en relation med barnen och kommer att utgå från någon bok hon hoppas de kan relatera till och vill prata om.

– Jag vill att barnen ska känna att de är värdefulla, och mitt recept är att det finns en vuxen som är där bara för dem och som lyssnar på dem. Och även om vi kommer att pyssla ibland, kommer det främst att handla om läs- och skrivrelaterat pyssel som jag kommer försöka koppla till någon bok de kan känna igen sig i, eller en bok och ett ämne jag tycker vi ska prata om.

Både Sundous och Edit hoppas att fler barn ska uppleva biblioteket som en trygg plats, och i förlängningen även deras föräldrar när de vet vad biblioteket gör. Deras förhoppning är att projektet ska nå ut i bruset av mobiltelefoner och datorspel, och att fler barn upptäcker läsning.

– Vi vill påverka vår närmiljö och vårt samhälle så att det blir tryggare för barnen och att de känner att någon lyssnar på dem, säger Sundous.

– Men framförallt ska vi ha roligt tillsammans. ■

FAKTA

AFTER SCHOOL PÅ BIBLIOTEKET

Är du mellan 8 och 12 år? Gillar du att vara på biblioteket?

TBarnens ska vi läsa, läsa, skriva, pyssla. Era bästa nya kompisar och fyllna på vad du tycker och tänker.

Bjuv: onsdagar från 01/5 kl. 16.00-17.30
 Ekeby: torsdagar från 14/5 kl. 15.30-16.30

Det är gratis att vara med och ingen föräldrabetalning.

SKÅNE

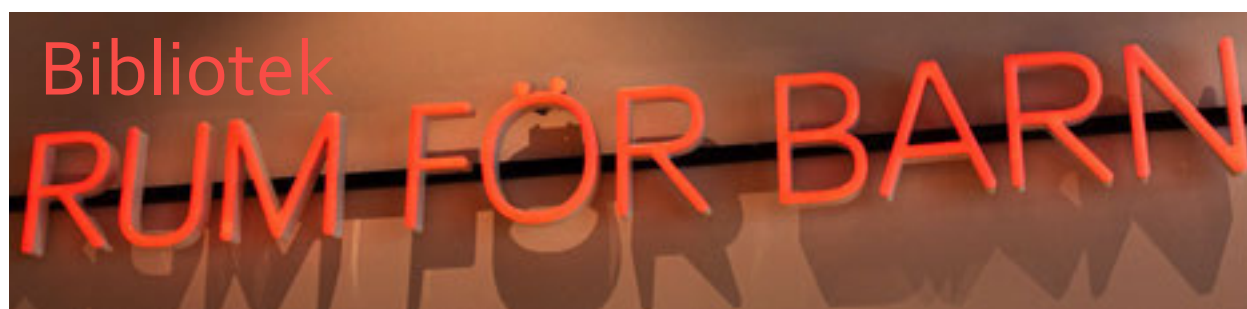
After school-verksamheten i Bjuv vänder sig till barn mellan sex och tolv år.

Projektet är ettårigt och finansieras delvis av Projektsparat, ett av Region Skånes stöd till biblioteksutveckling.

NÅGOT för ALLA

Kulturhuset vid Sergels Torg i Stockholm är en plats fullspäckat med barn- och ungdomskultur. Här finns bio, teater och platser för kreativitet, fika, lek och häng. Här finns också biblioteken Rum för barn, TioTretton och Lava, och noll27 har besökt dem alla tre.

TEXT OCH BILD: HELÉN ANDERSSON

När en stor reovering av Kulturhuset var klar år 2020, kunde Rum för barn välkomna sina besökare till en inbjudande, lekfull och anpassad miljö. Här kan barn mellan noll och nio år röra sig fritt mellan tre rum i en biblioteksmiljö med fokus på läsning.

– Förut var biblioteket en lekmiljö med biblioteksverksamhet. Nu är det tvärtom och ett mer traditionellt bibliotek med utrymme för utforskande och lekpauser, säger Annamaria Willner, planeringssamordnare, bibliotek Rum för barn.

Välkomnande

Biblioteket Rum för barn är ett populärt besöksmål för föräldrar med barn i rätt åldrar. Det är inte ovanligt med kö i entrén och antal skor i skohyllan avgör om det är fullt i lokalerna. Innanför entrén finns det alltid minst en person som hälsar välkommen och guidar i lokalen där de tre rummen är anpassade för olika åldrar.

– I vår målgrupp är det bara de äldsta barnen som läser själv, och vi lägger mycket fokus på de vuxnas interagerande med sina egna barn, säger Annamaria när vi går in i det första rummet som ligger alldeles vid entrén.

– Här inne är det krypvänligt, rummet har ett tydligt bokfokus och här finns

jättemycket bilderböcker som man får utforska med alla sinnen.

Vi har klivit in i en bokskog för de yngsta barnen mellan noll och fyra år där rummet domineras av ett stort träd i mitten. Låga, grönmålade bokhyllor står luftigt utspridda likt träd i en skog, sittkuddar ligger utspridda mellan hyllorna och genom fantasifulla fönstergluggar på olika höjd kan barnen spana in till intilliggande rum.

– Här ska de yngsta kunna röra sig fritt och tryggt och det ska vara inbjudande för de vuxna att slå sig ner på en kudde och läsa högt. Och här i början av entrén är vi lite publikfriande och skyltar med populära karaktärer där vi tänker att barnen ska lockas att gå vidare in i rummet och ta en bok, säger Annamaria och pekar på en bokhylla där jag bland annat skymtar Greta Gris.

Färgindelning

Biblioteket Rum för barn var tidiga med

att genreindela sina böcker, men de upptäckte också tidigt att det var alldeles för abstrakt för förskoleåldern. På skoj började de sortera enligt färg och numera möts barnen av färgglada bokhyllor indelade i olika färg, vilket betyder att det finns väldigt olika böcker i varje färgsektion. Å andra sidan, menar Annamaria, vet barn att om de vill ha en Pippi-bok letar de efter en gul bok.

– Om de letar efter en speciell bok är det störst chans att de kommer ihåg hur den ser ut. Och sedan tycker de det är roligt att kunna ställa tillbaka böckerna på rätt hylla.

Numera är alla böcker katalogiserade efter färg vilket underlättar för personalen både att hitta rätt bok och att placera boken på rätt hylla. Däremot kan det bli diskussioner kring om en bok är till exempel blå eller grön, men när boken fått sin färg står det också skrivet på bokpärmens insida för att den lätt ska hitta tillbaka till sin rätta plats.

ANNAMARIA WILLNER
Planeringsamordnare, bibliotek Rum för barn

– Här kan ligga en otrolig mängd böcker på golvet när dagen är slut, så det är mest för att personalen lätt ska kunna hitta, säger Annamaria som noterat att det är en stor övervikt av blå böcker i barnboksutgivningen.

– Vi har fyra sektioner med blått och turkos, medan rött och rosa bara fyller två.

De enda böckerna som inte är färgindelade är de som är på något av bibliotekets 54 olika språk. Men de står estetiskt placerade i sina hyllor, och precis som alla andra böcker i bokskogen är de konsekvent frontade.

– Fokus är att det ska vara lite som en godisbok, att man blir sugen att titta i boken, och en av de få regler vi har är att man får läsa överallt i biblioteket, säger Annamaria när vi lämnar bokskogen och i stället plötsligt befinner oss i en boklabyrinth som för tankarna till Harry Potters Diagonränd.

Genreindelning

Hyllorna i labyrinthen är målade i starka färger som grönt, rött, gult och blått, och medierna i dem vänder sig till barn mellan fem och nio år. Här finns skönlitteratur uppdelad i genrer i alfabetisk

ordning, och här finns allt från lättläst till sista delen av Harry Potter.

– Genreindelning är klockrent för den här åldersgruppen, konstaterar Annamaria och berättar att de även här försöker fronta så mycket som möjligt och tack vare att de har mycket utlån har gott om utrymme i hyllorna.

När vi kommer ut från labyrinthen möts vi av ekhyllor från golv till tak, bokhyllor som sträcker sig längs två hela väggar och som förstärker Harry Potter-miljön med en känsla av engelsk nygotik. Hyllorna är kvar sedan tidigare, men är nu fyllda med litteratur på bibliotekets alla språk, indelade enligt svenskt alfabet.

– Undantaget är böcker på ukrainska och engelska som finns i början av labyrinthen för att de ska vara lätta att hitta.

En annan rest från tidigare är den broformade trappa som ligger i rummets fond och som ytterligare förstärker känslan av gammal biblioteksmiljö.

– Till vardags kallas trappan för Bockarna Bruse-trappan eftersom folk automatiskt börjar leka Bockarna Bruse i den, skrattar Annamaria medan vi tar oss vidare till bibliotekets tredje rum.

Öppet rum

Kontrasten mot de tidigare rummen är stor när vi kommer in i det rum som ligger längst in i biblioteket. Här är såväl väggar som bokhyllor vitmålade, mitt i det cirkelformade rummet finns en cirkelformad bokhylla med en sittbänk och vid ena kortsidan breder sig en låg, upphöjd scen ut sig. Medan de tidigare två rummen har förstärkt sina respektive miljöer och stämningar, är detta det rum som är sig mest likt efter renoveringen.

– Vi har bara förstärkt det öppna här inne, och den låga scenen gör rummet utmärkt som samlingsplats för grupper. Men vi kommer att jobba mer för fler inbjudande läsplatser här inne också, säger Annamaria och berättar att det i hyllorna finns serier, bildberättelser och fakta. Från det allra enklaste till lite mer avancerad.

Vad är det bästa med Rum för barn?

– Att biblioteket har så många inbjudande platser att läsa, och att man kan hitta läsro på flera platser även om ljudnivån kan vara ganska hög i andra delar av lokalen. ■

Bibliotek

I snart tolv år har TioTretton varit en fristad och ett bibliotek för alla mellan tio och tretton år. Världen har förändrats och verksamheten med den, men biblioteket är fortfarande en plats med utrymme för både kreativitet och stillsamma lästunder, och förutom personalen är andra vuxna fortfarande inte välkomna.

– Utan åldersgränsen skulle vi inte vara den verksamhet vi är, säger bibliotekspedagog Amanda Stenberg när hon tillsammans med kollegan Natalia Tapia Pardo möter mig i entrén och gör mig uppmärksam på den tejpade gränsen på golvet som tydligt deklarerar: Vuxen-gräns.

– Åldersgränsen är för att biblioteket verkligen ska vara på målgruppens villkor och en plats där de själv bestämmer över sin egen tid. Vi vill ge dem upplevelsen av ett bibliotek som en trygg plats där deras behov är i fokus. Inte deras vuxna, inte personalens bekvämlighet eller intressen. Bara deras.

Böcker

Det är inte första gången noll27 besöker biblioteket TioTretton och jag känner igen den gigantiska, röda soffliknande kudden som dominerar rummet och klätterställningen med sköna liggfåtöljer att hänga i längs fönsterväggen mot Sergels Torg.

– Vi har inte haft någon skadegörelse eller klotter så den här delen är sig ganska lik sedan start. Men tack och lov har kudden, eller korven, fått ny klädsel, skrattar Amanda.

– Det som förändrats mest i det här rummet är när vi minst en gång om året får för oss att ändra placeringen på böcker, tillägger Natalia leende.

Att boken har en central roll på TioTretton syns i rummet där det förutom bokhyllor fulla av böcker, finns böcker på golvet, på bord, på stolar och hängande i snören från taket. Förra året slog biblioteket rekord i antal utlånade böcker, och enligt Natalia stiger utlånen hela tiden. Så pass mycket att man köpt in ett antal röda dramatenväskor som barnen kan ta hem sina lånade böcker i.

– Vi följer BookTok på TikTok och eftersom vi har egen mediabudget kan vi vara snabba med att köpa in och få ut i hyllorna. Vi har alltid de mest aktuella böckerna och vi har många böcker. Och när barnen känner igen en bok blir man nöjd, ler Natalia.

– Böckerna här ska vara lättillgängliga och förhoppningsvis är antal utlån frukten av hur vi jobbar. Men vi är ju också ett folkbibliotek och barnen ska kunna läsa precis vad de vill, och vill de inte läsa alls när de är här är det också bra. Huvudsaken är att de känner förtroende för folkbiblioteket som en plats de känner sig välkomna till och vill komma tillbaka till, säger Amanda.

Mangabibliotek och egen ateljé

Mangan som genre har alltid varit stor för bibliotekets målgrupp. När Kulturhuset för ett par år sedan renoverades och ville

att alla ytor skulle användas till publik verksamhet, kunde TioTretton bygga upp ett eget mangabibliotek. Där har de nu med sina nästan femtusen böcker den största mangasamlingen i Sverige och lockar besökare från hela landet.

Mangarummet sträcker sig längs den stora fönsterväggen som en förlängning av biblioteket, och här råder en helt annan estetik än i de äldre delarna. Här är de vita bokhyllorna accentuerade med rosa detaljer och en mjuk rosa heltäckningsmatta som täcker golvet.

– Här har ingen arkitekt varit inblandad, här fick vi inreda själv och vi gick all-in, skrattar Amanda när vi tassar förbi mjuka kuddar, kundkorgar i plast och figurativa fågelburar.

Bredvid mangarummet finns bibliotekets ateljé som alltid är öppen och som också är en del av de nya publika ytorna. Här möts jag av stora stativ med halvfärdiga projekt, färgkladdiga bord och massor av material på hyllor runt om i rummet. Tidigare var all skapande verksamhet ute i biblioteket och, säger Amanda, upplevdes som väldigt begränsande.

– Det är väldigt populärt att pyssla och skapa, och ateljén är ett enormt tillskott i vår verksamhet.

Flexibilitet

Redan från början har verksamheten på

TioTretton haft som syfte att ständigt anpassa och utvärdera. Både mangarummet och ateljén är exempel på detta, och verksamheten styrs till stor del av vad de barn som besöker biblioteket är sugna på.

– Vi har en grovplanering som är ganska flexibel och vi planerar aldrig långsiktigt, säger Amanda och berättar att de under vintern för första gången har erbjudit en fast klubbaktivitet varje måndag.

– Vi vill kunna erbjuda både det öppna rummet och gratis möjlighet för de som vill djupdyka i böckerna, konsten eller dansen. Detta är nytt för oss och det har fungerat jättebra och är uppskattat, så till hösten startar vi en skrivarklubb på samma sätt.

Rekrytering av personal är ett annat sätt för TioTretton att anpassa verksamheten till verkligheten. Här tas stor hänsyn till vilka behov målgruppen har och vilka kompetenser arbetsgruppen behöver, vilket i sin tur har bidragit till en annorlunda sammansättning av professioner med olika utbildningar och bakgrund.

– Att vi är så olika och ser på saker på olika sätt skapar en bra dynamik och

barnen får dessutom olika personer att relatera till, säger Amanda.

Trygghet

Precis som på Rum för barn finns det alltid en vuxen personal vid entrén som hälsar välkommen, och det finns alltid någon ute bland barnen. Detta gör att man snabbt upptäcker negativa stämningar som man kan stävja i tid.

– Här ska vara en trygg plats att vara på, och då måste vi vara de där jobbiga vuxna som bibehåller detta, säger Amanda.

– Vi ska också vara den stämning vi vill ha i rummet och inte ställa upp böcker på hyllorna eller jobba administrativt när barnen är här, tillägger Natalia och menar att det enklaste sättet att få igång ett samtal eller ett boksamtal är att ligga i korven.

– Det kan ju se slapt ut att vi ligger och läser, och det var svårt i början. Men efter så här många år är vi trygga i vår pedagogik och vet att det fungerar.

NATALIA TAPI PARDO
OCH AMANDA STENBERG
Bibliotekspedagoger, bibliotek TioTretton

Vad är det bästa med TioTretton?

– Att vi har förtroende att få experimentera tillsammans med kollegor och besökare och tänja gränserna för vad ett bibliotek för den är målgruppen bör vara, säger Amanda.

– Det bästa är att här är vi vuxna som har tid, och att vår målgrupp trivs här. Enligt besöksstatistiken stannar varje barn här i snitt två och en halv timme. Men ibland är vi hårda när ett barn klagar att de har tråkigt och vi svarar att »det kanske är dags att gå hem«. Vi servar ju inte på det sättet, det får de ta ansvar för själv, konstaterar Natalia. ■

LAVA

bibliotek och verkstäder

Lava är Kulturhusets rum för ung kultur med bibliotek och verkstäder för alla mellan 14 och 25 år. Efter pandemi och en evakuering i samband med renovering, är nu Lava tillbaka i nya lokaler med tydligare bibliotekskaraktär och nya verkstäder.

– Den nya lokalen är framförallt större och mer funktionell. Och även om vi nu ligger lite mer avsidet har vi en ständig ström av nya besökare, säger biblioteks-pedagog Alice Kassius Eggers och får medhåll av kollegan Deniz Valentin.

– Och det finns verkligen en tydlig synergi mellan bibliotek, hantverk och skapande. Man kan komma hit för att läsa en bok och upptäcka att det finns en 3D-printer, eller man kan komma hit för att spela ett instrument och upptäcka att det finns böcker.

Allas plats

De nya lokalerna på våning fyra på Kulturhuset domineras av stora fönstervägar ut mot staden. Biblioteket med sina mörkgröna hyllor på hjul är estetiskt utplacerade innanför entrén i lokalens ena hörn, längs den motsatta väggen finns några mindre rum för aktiviteter som behöver avskildhet, som till exempel ett DJ-rum och en videoverkstad. Mitt i rummet står ett fyrkantigt klippbord med förvaring för småsaker som tejp, saxar, linjal, pärlor och pennor. Längre bak i rummet skymtar symaskiner, klädhängare och en provdocka.

– Rummet är byggt för saker som går att ha i ett vanligt möblerat rum med separat verkstäder för ljud, DJ, video och screentryck, säger Alice.

– Ja, vi har nog det mesta som går att ha i en lokal, Den enda begränsningen är att vi inte har en drejskiva. Vi har inget som är stort, slamrigt eller kladdigt, ler Deniz.

Lava är, precis som Rum för barn och TioTretton, riktad mot en speciell målgrupp. Här kan alla mellan 14 och 25 vara utan att varken yngre eller äldre tar plats, och verksamheten bygger på det egna engagemanget och på kreativitet, men det måste inte vara skapande i ett hantverk.

– Vi är breda i vår definition och det måste inte handla om konst. Att bygga en egen cykel är också skapande, säger Alice.

– Och även om man inte har någon erfarenhet av att skapa ska man ändå hitta något att göra. Vi kallar det för engagemangstrappa och den yngre publiken är oftast intresserad av de enkla, snabba hantverken. Men man ska också kunna göra saker på en mer avancerad nivå, som till exempel producera musik eller spela in en podd, säger Deniz.

Tröskelsänkande

Lava startade som ett projekt i Stockholm 1996 där ungdomar skulle utforma en kreativ plats i staden, och ända fram till 2014 var Lava en verkstad. 2014 tillkom biblioteket med litteratur anpassad för målgruppen. Efter flytten till den nya lokalen började man på många sätt om när man köpte in en del nya böcker och tittade över rubriceringen på hyllorna, och med sina cirka sjutusen böcker är det fortfarande ett litet bibliotek.

– Vår profil är skönlitteratur och skapande, och vi köper in det vi tror besökarna vill ha. Vi försöker hitta böcker inom olika konstområde, böcker som kanske

DENIZ VALENTIN
OCH ALICE KASSIUS EGGERS
Bibliotekspedagoger, bibliotek Lava

inte finns på så många andra bibliotek, praktiska handledningsböcker. Men också fantasy, poesi och manga, säger Alice.

– Vi köper inte bara in ungdomsböcker, och vi har böcker på svenska och engelska och en egen avdelning för fanzines, tillägger Deniz. Men vi har också körkortsboken och andra relevanta böcker för målgruppen, och vi lånar ut både verktyg och musikinstrument.

Både Alice och Deniz menar att det är ett vinnande koncept att som på Lava komplettera ett fungerande skapandrum med ett bibliotek, att de flesta har erfarenhet av att besöka ett bibliotek, men att det kan vara främmande att gå till ett makerspace eller kulturcenter.

– De flesta kan de sociala koder som gäller på ett bibliotek, och därför är vårt bibliotek jätteviktigt för oss som en tröskelsänkande verksamhet, säger Deniz.

Ung arrangör

Programverksamheten i de nya lokalerna har inte riktigt kommit igång, men det finns en scen och ett galleri för utställningar. Man fokuserar på unga som arrangörer, och förhållningssättet är att det ska vara kultur av unga, inte för dem.

– Vi arrangerar inte åt dem och vi dömer inte innehållet. Men vi hjälper dem med att till exempel skriva en rider och göra en budget så att upplevelsen blir på riktigt. Vi ska inte vara på en fritidsgård, säger Deniz och berättar att deras erfarenhet är att de kan producera hur mycket som helst med program som inte lockar, men när unga får göra sina egna projekt når de ut och det blir automatiskt en bredd och en mångfald.

– Vi prioriterar det unga vill göra själv, konstaterar Alice. Och det finns inte så himla många möjligheter om du som ung person vill göra en utställning. Där är vi på Lava ganska ensamma om att ha de resurser som gör det möjligt.

Inga stuprör

Precis som övriga bibliotek på Kulturhuset har Lava en person som hela tiden finns vid entrén och hälsar välkommen, medan minst två kollegor rör sig runt i lokalen och hjälper till med material och med att komma igång. De som jobbar på Lava är alla specialister på sitt eget område, men kan lite om det mesta

– Man lär sig med tiden och vi delar med oss till varandra, säger Alice och

avslöjar att hon själv hade betyget tre i syslöjd men nu har workshops i virkning.

– Det är väldigt tillåtande att själv våga börja testa saker och vi märker att det är bra för besökarna också. Om jag kan sitta här på arbetstid och lära mig virka, då kan de också göra det, och då händer det att de vill vara med och lära sig titta i boken jag har framför mig. Då känns inte kunskap så himla svårt.

Vad är det bästa med Lava?

– Att kunna säga att här kan du skapa och låna grejer helt på dina egna villkor utan prestationskrav. Och att det mesta är helt gratis, säger Alice.

– Lava är ett ställe där människor möts utifrån egna intressen och vi har en bred publikskara, både åldersmässigt och socioekonomiskt. Här möts människor över aktiviteter och hittar andra gemensamma nämnare än sociala grupperingar, och det blir andra typer av samtal, säger Deniz. ■

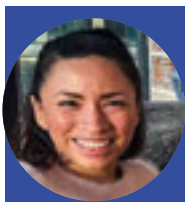

»PÅ TIKTOK PÅGÅR ETT ENORMT BOKSAMTAL HELA TIDEN«

Användandet av appen TikTok har varit omdiskuterat på sistone, inte minst på biblioteken. Amanda Stenberg och Natalia Tapia Pardo använder TikTok i sitt jobb som bibliotekspedagoger på TioTretton i Stockholm. För dem är appen en självklar del i det läsfrämjande arbetet.

– Jag tycker det är väldigt svårt att välja bort en sådan stor del av det som är barn och ungas bokvardag i dag – det är en enorm möjlighet, säger Natalia.

TEXT: ANNSOFIE ANDERSSON | BILD: MÄRTA MYRSTENER

NATALIA TAPIA PARDO,
Bibliotekspedagog TioTretton,
Kulturhuset Stadsteatern

AMANDA STENBERG
Bibliotekspedagog TioTretton,
Kulturhuset Stadsteatern

På hösten 2020 startade Amanda och Natalia ett TikTok-konto i sitt arbete på TioTretton. Pandemin hade gjort att biblioteket hade tappat besökare och det var svårt att nå ut. I frustrationen över att inte nå sin målgrupp startade de TikTok-kontot.

– Efter en vecka var vi helt fast. Vi älskade det, berättar Natalia.

Som alla organisationer har Kulturhuset Stadsteatern där TioTretton finns, en tydlig grafisk profil för webbplats och kommunikation. Men det rimmar inte alltid med TioTrettons specifika målgrupp, konstaterar Amanda.

– På TikTok finns däremot en interaktion med barn och unga som aldrig har funnits på de andra sociala medierna. Barnen kommenterar mer, diskuterar med varandra och ger tips i trådarna, säger hon.

TikTok sker inte på jobbtelefonen. För sociala medier använder de en tom telefon som inte är kopplad till kommunen.

– Den har varken simkort eller ett telefonnummer, bara wifi. Då finns det inget på telefonen som är kopplad till den kommunala informationen. Ibland känns det som att man får ett slentrian-nej när det gäller TikTok. Det blir lite att det som barn och unga använder säger man direkt nej till, men instagram som vuxna använder är ok, säger Natalia.

FAKTA

Amandas och Natalias bästa råd till den som vill börja jobba med TikTok

1. Tillsammans är bäst

Det kan vara tungt om man är ensam på sitt bibliotek att starta ett TikTok-konto, det är roligare att ha någon att bolla med. Om inte hela arbetsgruppen är positiv är det också skönt att vara två som jobbar med det.

2. Härma!

Det är inte fult att härma på Tiktok! Det finns mycket innehåll som handlar om att följa utmaningar, du behöver inte uppfinna hjulet gång på gång. Det finns ingen kronologi på Tiktok och därmed inga krav på att lägga upp hela tiden. Ibland blir det 15 klipp på en vecka, andra ett eller två klipp.

3. Tänk inte för mycket

Dämpa inte entusiasmen med för mycket planering. Bara kör!

Omdebatterad läsfrämjare

Vad som kommer att slå eller inte på TikTok är svårt att veta. I början kunde Amanda och Natalia jobba en hel dag med ett klipp som sedan fick noll intresse. Däremot fick ett inslag när de visade bibliotekets mangaböcker tusentals views, liksom ett klipp där Natalia tejpade en vuxengräns på golvet.

– För oss är TikTok också ett skyltfönster åt biblioteket. Barnen kan se hur det ser ut i lokalerna och de får ansikten på oss som jobbar här. Det blir en trygghet när de väl kommer hit, säger Amanda.

Under våren har debatten kring användningen av TikTok gått varm. Bland annat har ett par regioner förbjudit appen i sina anställdas jobbtelefoner och datorer. Amanda och Natalia är väl bekanta med diskussionen, men deras användning av Tik-

Positiva reaktioner från barnen

Från barnen har Amanda och Natalia bara mött positiva reaktioner på deras TikTok-användande. Det skapar en slags tillit och underlättar samtalen mellan dem och bibliotekets unga besökare när de har koll på den världen, säger de.

– Sedan har vi samma tankar som vi har när det gäller vår vanliga verksamhet i bemötande och kommunikation. Vi filmar aldrig våra besökare, följer inga av våra besökare på TikTok och har aldrig med några negativa recensioner om böcker, förklarar Amanda.

På TioTretton har man numera en välbesökt bokhylla där böckerna som trendar på hashtaggen BookTok finns. Det lånas mycket från BookTok-hyllan och Amanda och Natalia har även utvecklat bibliotekets hylla med engelskspråkig litteratur.

– Man pratar om att barn inte läser eller lånar böcker, men på TikTok pågår ett enormt boksamtal hela tiden. Om man vill veta vad barn och unga läser och deras vardag kring böcker ser ut så kan man inte strunta i det. All relation till böckerna är positiv och vårt jobb är att främja det, tycker Amanda. ■

Uppsala kommun ger biblioteket GRÖNT LJUS för TIKTOK

Under hösten 2022 startade Bibliotek Uppsala ett TikTok-konto för att nå ut till en ung målgrupp. Bara ett halvår senare fick kontot läggas på is, när Uppsala kommun ville se över säkerhetsriskerna med appen.

Nu ger de grönt ljus till TikTok-kontot och Fredrik Medin, marknadschef Uppsala kommun, kan berätta hur diskussionerna har gått.

TEXT: ANNSOFIE ANDERSSON | BILD: MARIA SANDBERG

I början av februari tog ni beslutet att pausa Bibliotek Uppsalas TikTok-konto. Varför?

– I samband med att flera myndigheter gick ut med att vi behöver vara restriktiva när det gäller användandet av TikTok kände vi att vi vill se över det. Vi involverade vår IT-säkerhetsavdelning och hörde av oss till biblioteket och bad dem göra en paus.

Vad var det ni ansåg var problematiskt med kontot?

– Dels är det den rent tekniska säkerheten, att information samlas in från dem som är på TikTok. Sedan handlar det även om desinformation som kan spridas. Vi ville titta närmare på frågan och se över om vi hade en säker lösning på plats.

Uppsala kommun har utrett frågan sedan i februari. Vad har ni kommit fram till?

– Vi kommer att följa samma principer som många andra, man kommer inte att få ladda ner TikTok på sin tjänstemobil. De av våra verksamheter som vill använda sociala medier i sitt arbete ska ansöka om att få öppna ett konto och följa våra rutiner. Vi har även tydliggjort att man måste ha särskilda skäl och säkerställa en säker lösning för att få starta ett TikTok-konto.

Vad innebär det här för Bibliotek Uppsalas TikTok-konto?

– Vi har valt att ge dem grönt ljus till fortsatta med TikTok, eftersom vi anser att det förekommer särskilda skäl och att de har en säker lösning. De använder en separat mobil, enbart inköpt för TikTok och den är inte ansluten till kommunens IT-system på något sätt. Anledningen till att vi anser att biblioteket ska ha ett TikTok-konto är att unga är en prioriterad målgrupp för biblioteket. I dag använder 62 procent av alla unga TikTok dagligen

och att dela upplevelser och boktips

har haft en väldigt positiv inverkan. Vi vill gärna nå ut till den här målgruppen på våra bibliotek och det här är ett sätt att möta dem.

I en intervju med Magasin K menade Stockholms stadsbibliotekarie Daniel Forsman att bibliotekens användande av TikTok rimmar illa med bibliotekens demokratiska uppdrag. Hur tänker ni kring det?

– Vi tror framför allt att vuxennärvaro på TikTok bidrar till att sprida god information. Vi kan sprida kunskap om litteratur och tillgängliggöra den, vi anser att vi då är med och skapar bättre förutsättningar för att unga ska få en mer objektiv bild. Vi behöver vara där våra unga är, det är grundskälet till att vi tycker det är viktigt. ■

FREDRIK MEDIN
Marknadschef, Uppsala kommun

NIOOSHA SHAMS
Författare, kulturskribent
och läsambassadör

HALLÅ DÄR...

Författaren och kulturskribenten Nioosha Shams är Sveriges sjätte läsambassadör. Sedan utnämningen i september 2022 har vi sett och hört henne prata om sitt uppdrag i många sammanhang, men hur tycker hon arbetet som läsambassadör är? Noll27 ringde upp henne för några snabba frågor.

SAMMANSTÄLLT AV HELEN ANDERSSON | BILD: SUSANNE KRONHOLM

Vad har du gjort sedan utnämningen?

– Förutom att samla information och sätta mig in i branschen, har jag satt ihop ett ungdomsråd som består av nio 15-åringar från tre skolor i Stockholm. Jag riktar mig ju till ungdomarna och det är viktigt för mig att jobba tillsammans med dem. De är de sakkunniga för mig.

– Det bästa med att vara läsambassadör är att träffa alla unga. De inspirerar mig så otroligt mycket.

Hur jobbar du med ungdomarna?

– Mest vill jag höra deras tankar kring läsning och skrivande, och så håller jag i skrivworkshops. Att skriva tillsammans tycker jag är ett bra sätt att närma sig både till varandra och till litteraturen.

Hur kommer vi andra att märka ditt och ungdomsrådets arbete framöver?

– Vi kommer att synas och höras på en massa olika sätt. Bland annat kommer vi

att vara en del av evenemang på bibliotek runt om i landet, vi kommer att ha skrivworkshops och delta på konferenser, vi kommer att höras i en podd framöver och vi kommer att ha ett seminarium i riksdagen i maj.

– Jag hoppas ju att vårt arbete tillsammans ska sprida ringar på vattnet, att ungdomarna blir som egna läsambassadörer. Jag tänker att de kommer att vara väldigt bra på att få andra unga att lyssna på dem, för även om jag är ganska ung så är de yngre...

Du har sagt att du vill höja statusen på ungdomsboken. Varför det?

– Ungdomsboken syns sällan i litteratursammanhang, får sällan priser eller blir recenserade på kultursidorna vilket blir dubbla budskap när man samtidigt försöker få ungdomar att läsa.

– Många unga jag möter läser ungdomsböcker och jag tycker den är ett bra

sätt att komma in i litteraturen. Framförallt för de som inte är så läsvana.

Du har också sagt att du vill fokusera på modersmål och flerspråkighet under din tid som läsambassadör.

– Jag möter många unga som läser på sina modersmål men som inte ser det som riktig läsning. Jag vill stärka ungdomarna i deras syn på sitt modersmål och jag vill peppa dem att skriva och läsa på sitt modersmål. Att det är lika okej att blanda svenska med arabiska eller somaliska, som med engelska eller franska.

– Det är också ett sätt för föräldrar som inte läser på svenska att möta sina barn genom litteraturen.

Vad hoppas du att du har åstadkommit när du lämnar ditt uppdrag 2024?

– Att jag har kunnat få åtminstone några ungdomar att läsa mer, och att fler blir stolta över sitt modersmål. ■

FAKTA

Nioosha Shams är 26 år.

Debuterade 2020 med ungdomsboken Om det regnar i Ahvaz.

Är utbildad på Biskop Arnös författarskola.

Har jobbat som lärare i skrivande på folkhögskola och är kulturskribent i Aftonbladet.

Kulturrådet inrättade sin första läsambassadör 2011. Uppdraget är vanligtvis två år.

I uppdraget som läsambassadör ingår att inspirera barn och unga till läsning och vara en läsande förebild.

FORDONEN HAR HITTAT IN I UNGDOMSLITTERATUREN

SOFIA GYDEMO
Bibliotekarie och kommunikatör,
Svenska barnboksinstitutet

Trender kommer och går även i barn- och ungdomslitteraturen. Utgivningen av svensk barn- och ungdomslitteratur granskas en gång per år när Svenska barnboksinstitutet presenterar sin Bokprovning.

Sofia Gydemo är bibliotekarie och kommunikatör på Svenska barnboksinstitutet och kan berätta att EPA-trenden har fortsatt medvind.

TEXT: ANNSOFIE ANDERSSON | BILD: EVA DALIN

En av trenderna som ni presenterade sist var trenden med motorfordon. Håller den i sig?

– Fordon har alltid funnits i faktaböcker, pekböcker och liknande. Nu ser vi en klar ökning av motorböcker för ungdomar. I och med bland annat Pär Sahlins bokserie Sävaträsk om EPA-körande ungdomar kommer det starkt nu och det har kommit många böcker på en kort tid. Det handlar inte bara om EPA utan även om exempelvis A-traktorer och fyrhjulingar. Svenska barnboksinstitutet sätter ämnesord på utgivningen och om vi tittar närmare på ämnesordet EPA-traktor kan vi se att det ökat i användning de senaste åren. Många av motorfordonsböckerna är lättlästa ungdomsböcker, överlag kan vi se att utgivningen av lättläst ungdomslitteratur ökar.

På senare år har det handlat mycket om samhällsfrågor i svenska barn- och ungdomsböcker. Det har kommit böcker om bland annat pandemin och kroppsaktivism. Är svenska författare och bokförlag bra på att spegla samhället?

– Just nu ser vi inte så många böcker om exempelvis kroppsaktivism. Det tar ändå tid att skriva böcker, så det går upp och ner med framträdande teman i böckerna. Vi ser att barn- och ungdomsförfattarna, upphovsmännen och förlagen är snabba på att plocka upp saker som händer i samhället. Om det händer något nytt i samhället märker vi det oftast först hos de små förlagens utgivning och i egenutgiven litteratur. Sedan sprider det sig uppåt till andra bokförlag.

Fjölårets Bokprovning visade att översättningarna av utländsk barnlitteratur minskade. Vad betyder det för utbudet?

– Det betyder ju att man får en mindre värld, man får mindre inblickar i hur det är att leva någon annanstans. På 1970-talet kom det mycket om barn i andra länder, det gör det inte idag. Man missar också andra länders sätt att berätta. Det gäller i både bildspråk och i skrift, man kanske har en annan berättartradition. Det finns mindre bokförlag som specialiserat sig på att ge ut litteratur från andra delar av världen än den västerländska. De har vittnat om svårigheter att nå ut med sin litteratur och där spelar biblioteken en jätteviktig roll, att de köper in de böckerna som knappt når ut i bokhandeln. ■

FAKTA

Svenska barnboksinstitutet, Sbi, är en självständig stiftelse som har funnits sedan 1965. Stiftelsen arbetar för att stärka barnbokens ställning och sprida kunskap om barn- och ungdomslitteratur.

I den årliga Bokprovningen tittar Sbi närmare på föregående års utgivning av barn- och ungdomsböcker. Man presenterar statistik, gör analyser och spanar efter trender. Årets Bokprovning släpptes den 19 april och finns att ta del av på Sbi:s webbplats.

INTRESSET FÖR EPA LOCKADE TILL LÄSNING

Att locka tonårsskilar att läsa är en utmaning. I Jämtland gjorde biblioteket, skolan och kommunen gemensam sak och startade en bokcirkel. Med hjälp av intresset för EPA-traktorer fick de över 20 ungdomar att delta i EPA Book Club.

TEXT: ANNSOFIE ANDERSSON

Allt började med att Britt-Inger Rörborn, bibliotekarie i Bergs kommun, blev kontaktad av Kristina Göransson, speciallärare på Fjällgymnasiet i Svenstavik.

– Hon kontaktade biblioteket i sin roll som förälder. Hon hade läst dystert forskning om att killar inte läser och undrade om vi kunde göra något tillsammans, berättar Britt-Inger.

För Britt-Inger var en sak klar från början, de skulle inte vara i bibliotekets lokaler och hennes roll som bibliotekarie skulle inte vara så framträdande.

– En föreläsare beskrev att om man aldrig har läst eller varit i kretsar som läser – att komma till ett bibliotek och träffa en bibliotekarie som tipsar om böcker, det blir så stort. Det kan jämföras med en person som besöker ett gym för första gången. Alla maskiner som man inte vet hur de fungerar och ovanan i en ny miljö, det kan kännas så obekvämt att man aldrig mer går dit.

Lockade med en morot

De kom fram till att de ville ha en bokcirkel, den skulle inte vara i bibliotekets lokaler och de skulle ha en manlig cirkelledare. Specialläraren Kristina vände sig direkt till ungdomarna och frågade vad de skulle vilja ha som belöning för att läsa några böcker. Det visade sig att de ville ha besök av en influencer som heter Felix Eriksson, vars inlägg kretsar mycket kring bilar och motorintresse.

– Det blev en morot att se fram emot. Det ledde också till att vi hittade Pär Sahlins böcker om EPA-gänget i Sävaträsk och att han blev vår cirkelledare, berättar Britt-Inger.

Finansieringen ordnades via en pott där man kan ansöka om pengar till projekt utanför den ordinarie biblioteksverksamheten. Bergs kommun sponsrade också projektet på olika sätt.

En oväntad bonus

EPA Book Club pågick under våren 2022 och ungdomarna läste fyra av Pär Sahlins böcker om Sävaträsk. Träffarna låg i anslutning till skoldagens slut och höll till i gymnasieskolans lokaler. Vid varje träff bjöds det på både pizza, läsk och glass.

– Det var inget hälsotema direkt, men vi ville att det skulle kännas trevligt att gå dit, konstaterar Britt-Inger.

En bonus med EPA Book Club var att det blev ett utbyte mellan ungdomarna och bokcirkelledaren. Författaren Pär Sahlin var genuint intresserad av ungdomarnas historier från EPA-världen och fick material och inspiration till sin nya bok.

– Vi känner oss så hedrade över att i början av hans femte bok i serien Sävaträsk står det att den är skriven till ungdomarna på EPA Book Club i Svenstavik, berättar Britt-Inger.

EPA Book Club blir ett koncept

EPA Book Club avslutades i juni 2022 med att influencern Felix Eriksson besökte Svenstavik. Just nu jobbar projektledarna bakom EPA Book Club tillsammans med författaren Pär Sahlin och bokförlaget Hegas med att sätta ihop ett utbildningspaket. Ambitionen är att paketera EPA Book Club-konceptet på ett lätthanterligt sätt, så att lärare och andra intresserade kan använda metoden då de startar bokcirkel för ungdomar.

Hela poängen med EPA Book Club var att locka fler ung-

FAKTA

EPA Book Club

- Projektet var ett samarbete mellan Fjällgymnasiet i Svenstavik, biblioteken i Bergs kommun och kommunens ungdomssamordnare.
- Pågick mellan februari och juni 2022
- EPA Book Club lockade 22 ungdomar i åldrarna 13–17 år, både tjejer och killar. De deltog under tre träffar, varav en träff var digital. Varje träff var en och en halv timme lång.
- Deltagarna läste fyra böcker av Pär Sahlin, som också var EPA Book Clubs kursledare
- EPA Book Club finansierades med hjälp av Bergs kommuns ungdomsverksamhet och Region Jämtland Härjedalens Biblioteksverksamhet Fria potten – där man kan söka bidrag för att testa nya metoder för läsfrämjande och biblioteksutveckling.

BILD: IDA RÖRBORN

BRITT-INGER RÖRBORN
Bibliotekarie, Bergs kommun

BILD: FOTONEV/123RF

domar till läsning, men om det blev så är svårt att bevisa.

– Min känsla är ändå att några av dem fick sin första upplevelse om att läsning kan vara trevligt. Att läsa böcker gör att

man får tankar och man kan känna igen sig. Det tror jag är ett genombrott – att man kan använda böcker och läsning i sitt eget liv, säger Britt-Inger. ■

Britt-Ingers råd till den som vill starta en bokcirkel för ungdomar:

1. Hitta en lärare du jobbar bra med

»Min erfarenhet är att det kan vara svårt att få till ett samarbete, lärarna har fullt upp och mycket att göra. Om du hittar någon du klickar med och som kan ge ett projekt tid, blir samarbetet mellan skola och bibliotek väldigt bra«.

2. Lyft blicken från biblioteksrummet och dig själv

»Lyft blicken från biblioteksrummet och ta dig närmare ungdomarnas värld, i alla fall till en början. Tänk till om gruppen du vill lässtimulera, vilka förebilder kan gruppen ha, i vilken miljö kan man tänka sig de känner sig mest bekväm? Kanske inte biblioteket?«.

3. Tänk »vuxenbokcirkel«

»Fokusera på att ha det socialt och trevligt när ni ska prata om det ni läst. Skippa att svara på frågeformulär om det som lästs. Fika, ät glass och ha kul! Och glöm inte moroten, bestäm vad ungdomarna ska få för belöning när böckerna är utlästa. Det är viktigt att ha något att se fram emot«.

4. Våga vara utanför boxen

»Vi höll oss inte alltid till våra arbetstider under EPA Book Club. I glesbygden har många långt att åka så vi skjutsade hem ungdomarna ibland. En av gångerna skjutsade vi hem en kille och fick en visning i hans garage! Det gav oss inte bara en upplevelse i verklighetens EPA Book Club, utan stärkte också vår trovärdighet som genuint intresserade av ungdomarnas värld utanför läsningen«.

»NÄR JAG LÄSTE ATT BARN SKULLE VARA ICKE-VERBALA KÄNDES DET INTE BRA«

TEXT: ANNSOFIE ANDERSSON | BILD: PRIVAT

Redan när Inga-Lill Emilsson gick på förskolläraryrket utbildningen ilsknade hon till. Hon kände inte igen sig i de teorier som utbildningen lärde ut om att små barn skulle vara icke-verbala. Till slut myntade hon egna begrepp som hon tyckte saknades.

– Små barn uttrycker sig och kommunicerar – de är bodyala och fonala, säger hon.

Inga-Lill är universitetsadjunkt vid fakulteten för humaniora och samhällskunskap vid Karlstads universitet. Hon har under många år varit lärarutbildare på förskoleprogrammet på Karlstad universitet. Hon är även involverad i flera projekt och utbildningar som har med barns språkutveckling och väg till läsning att göra. Hennes engagemang i de yngsta barnens språkutveckling startade när hon själv utbildade sig.

– De lärde ut att barnen inte var sociala och att de lekte »bredvidlekar«, någontag jag inte kände igen mig i. Jag blev irriterad över min utbildning och tänkte att vad är det här för dynga? Och vad är det för teorier som skapar en barnsyn där man hela tiden betonar brister?

Teori gav nya glasögon

Ilskan blev en drivkraft och hon började läsa pedagogik samtidigt som hon arbetade på förskola. Hon letade efter en teori som talade om att barn faktiskt kan. Via en kollega på universitetet hittade hon till slut pedagogen Lev Vygotskijs teorier som säger att barn är sociala och kompetenta från början.

– Den teorin gav mig nya glasögon. Då blev jag ännu mer irriterad när jag märkte att andra inte hade förstått det här, säger Inga-Lill.

Föreställningen om att det är först när barn blir verbala som de har ett språk får

konsekvenser enligt Inga-Lill. Följden kan bli att det är något man inte jobbar med när barnen är riktigt små.

– Små barn uttrycker sig visst, det är vi som inte förstår. De uttrycker sig med kroppen, pekar, gör gester och mimer. De kommunicerar även med hjälp av ljud. Jag funderade på varför ingen har ansträngt sig att sätta ord på det och plötsligt kom de här begreppen: bodyala och fonala.

Skapade nya begrepp

Med bodyal menas att uttrycka sig med kroppen på olika sätt, exempelvis genom att peka. Fonalt har Inga-Lill tagit från fonologi, läran om språkljud. Att uttrycka sig fonalt innebär att barnet kommunicerar genom att låta eller använda olika ljud. Det kan vara allt från att göra pruttljud, till att humma. Att vi vuxna inte alltid förstår vad barnet försöker säga är upp till oss att anstränga oss mer menar Inga-Lill.

– Ställ fler frågor, ta reda på vad de egentligen vill och vad de pekar på. Vi vuxna får se till att få i gång en kommunikation och visa att vi verkligen vill förstå vad barnet menar. Man kan exempelvis ta till konkret material såsom bilder eller tecken som stöd, säger Inga-Lill.

De senaste fyra åren har hon varit kursledare för Skolverkets satsning Läsflytet i förskolan vid Karlstad universitet. Sedan

våren 2022 leder hon även den regionala satsningen Förundran, kreativitet och språk-lek-lighet. Här möts olika professioner från förskola, bibliotek och barnhälsovård i en satsning som drivs av Regionalt utvecklingscentrum på Karlstads universitet. I båda projekten har Inga-Lill kunnat prova sina begrepp bodyala och fonala, och responsen har varit positiv.

– De flesta blir glada och känner »äntligen får vi ett begrepp på det här!«. Framför allt specialpedagoger och logopedier säger det.

»Fånga ögonblicket«

När det gäller vägen till språkutveckling och vägen till läsning för små barn vill Inga-Lill gärna använda termen litteracitet. I begreppet ingår inte bara läs- och skrivaktiviteter, utan även exempelvis berättande, symboler, tecken och bilder. Det är ett bra ord som ger ett vidgat språkbegrepp och litteraciteten börjar på en gång, så snart barnet är fött.

– Tänk inte att du ska göra det sedan, längre fram. Små barn imiterar, sjunger och jollrar. Ta vara på det, det är också litteracitet. Peka på saker, gör olika ljud, använd humor! De första gyllene åren ska laddas rejält, gör det med symboler, musik och böcker att bläddra i. Och gör det nu, fånga ögonblicket, säger Inga-Lill. ■

FAKTA

Läs mer:

Litteracitet: Att erövra litteracitet, avhandling av Elisabeth Björklund, Göteborgs universitet

Läsflytet i förskolan: Mer information finns på www.skolverket.se

Förundran, kreativitet och språk-lek-lighet: Läs om satsningen på www.kau.se/ruc

BOKSTART PÅ BIBLIOTEKET

Efter att ha provat hembesök och digitala besök, bjuder nu Arvika bibliotek in familjer till ett Bokstartsbesök på biblioteket.

TEXT: HELÉN ANDERSSON

– Arvika är en stor kommun och istället för att vi ska åka flera mil för ett besök på en dag, hinner vi möta många fler om föräldrarna kommer till biblioteket, säger Maria Wiman, barnbibliotekarie på Arvika bibliotek och får medhåll av kollegan Anna Olsrud.

– 95 procent av de vi kontaktar kommer hit och får bekanta sig med biblioteket.

Samma upplägg

När restriktionerna efter pandemin släppte hade Anna och Maria trots stora utmaningar med sig en känsla av att efter flera hundra digitala möten ha nått många föräldrar. För att fortsätta nå ut i samma utsträckning och få föräldrar och barn att besöka biblioteket, använder de nu alla kontaktsätt de kan komma på.

– Vi ringer och vi skickar mejl, sms och messenger. Vi är verkligen envisa och anstränger oss gång på gång för att komma

i kontakt med dem, säger Maria och tillägger att de alltid börjar med att skicka ett brev med bilder på böckerna barnen ska få, bilder på Anna och Maria och varför de vill ha kontakt.

– Det är egentligen precis samma upplägg som vid ett hembesök, med den skillnaden att de kommer till oss istället för tvärtom.

En viktig aspekt i kontakttagandet är samarbete med barnhälsovården. Vid barnets åttamånaderskontroll nämner bvc-sköterskan besöket på biblioteket och frågar om barnet tyckt om böckerna de fått.

– Det blir en större tyngd när bvc engagerar sig, så det samarbetet spelar stor roll, menar Maria.

Värdefullt

Både Anna och Maria upplever att föräldrar som kommer till biblioteket är positiva till besöket, att det upplevs konkret när

BILD: KARIN GUSTAFSSON

BILD: ANNA-MARIA NORREY

MARIA WIMAN
Barnbibliotekarie, Arvika bibliotek

ANNA OLSRUD
Barnbibliotekarie, Arvika bibliotek

böckerna man kan låna till sina barn finns där, och att det är värdefullt att det är en speciell person som väntar på dem och visar dem biblioteket.

– Många har kanske aldrig varit på biblioteket och jag tror det känns tryggt att de får träffa oss och vi har tid bara för dem, säger Maria.

– Många har ju äldre syskon med sig och då kan vi visa sådant som passar dem också, tillägger Anna och berättar att de alltid ägnar en stund åt högläsning för att visa hur man kan använda boken och rösten.

– Vilket ofta automatiskt leder in till samtal om till exempel vilket språk man ska läsa på och barnets språkutveckling.

Stå på egna ben

Hittills har arbetet i Arvika finansierats som en del av Kulturrådets Bokstartsprojekt, men från och med nu ska Anna och Maria stå på egna ben och få in alla familjebesök i det dagliga arbetet.

– Det föds ungefär 300 barn om året i Arvika och vi har sagt att vi ska nå alla. Vi har lagt ribban högt och just nu skickar vi ut inbjudan till tio familjer i veckan. Och vi ser ju att det ger resultat och att många familjer kommer tillbaka till biblioteket, säger Maria och får medhåll från Anna när hon konstaterar:

– Vi är stolta över att vi når så många. ■

TRIPPELT PRIORITERADE

Projektet TrioPrio gav Helsingborgs stadsbibliotek mer kunskap om bemötande och inkludering av gruppen barn med funktionsnedsättning och med annat modersmål än svenska.

TEXT: HELÉN ANDERSSON | BILD: MATILDA NILHAMN

Namnet TrioPrio valdes med hänvisning till bibliotekslagen där både barn och unga, personer med annat modersmål än svenska och personer med funktionsnedsättning är prioriterade målgrupper.

– Projektets målgrupp är trippelt prioriterade och vi kände att vi saknade kunskaper för att få den här gruppen att känna sig mer välkommen på biblioteket, säger Petra Glans, barnbibliotekarie och projektledare.

Projektet har framförallt bestått av en förstudie där man samlat material genom informationssökning, intervjuat personer som jobbar med målgruppen, ställt frågor till andra biblioteksverksamheter och gjort studiebesök.

En stor del av arbetet har bestått av en omfattande kartläggning av alla kontakter i Helsingborgs stad, kontakter som kan vara bra ingångar för biblioteket att nå målgruppen.

– All information och alla arbetsmetoder, tips och kontakter vi har hittat, har vi samlat i ett häfte som främst riktar sig till personal på Helsingborgs bibliotek. Men vi hoppas att det också kan inspirera andra, och att vi alla ska bli bättre på att berätta för målgruppen att biblioteket finns, säger Petra.

Vad har varit bäst med projektet?

– Det har varit givande att fundera över tillgängligheten i bemötande av alla barngrupper på biblioteket. Och att det alltid är bra att tänka på tydligheten, att använda olika typer av stöd och anpassningar i kommunikation och aktiviteter. Som till exempel att i större utsträckning använda TAKK och bildstöd som kompletterande kommunikation. Och att alltid tänka på individnivå, att alla har olika behov, säger Petra. ■

TAKK-SAGOSTUND MED MUSIK I STADSPARKEN TILLSAMMANS MED HELSINGBORGSKULTURSKOLA.
PETRA GLANS MED KOLLEGOR

PODCAST ENGAGERAR och BYGGER RELATIONER i KNIVSTA

För några år sedan omgestaltades en lokal för barn- och ungdomsverksamheten på Knivsta bibliotek. Resultatet blev ett luftigt rum i lugna färger som döptes till Underlandet. När kommunens skolbarn fick önska vad de ville ha för verksamhet i lokalen föddes idén att skapa en podcast. I dag hörs barn och unga i bibliotekets egen podcast Vi hörs i Underlandet.

TEXT: ANNSOFIE ANDERSSON | BILD: EMMA BÄCKSTRÖM

Att kliva in i Underlandet är som att kliva in i en annan värld. Väggarna är målade i dova färger, här finns kuddar och sittplatser och en dörr som stänger ute resten av biblioteket. När rummet var klart 2019 skickade man ut en enkät till skolan för att se vad barn och unga ville använda det till. Ett av önskemålen var att göra en podcast.

– I enkäten hade barnen angett flera specialintressen. Samtidigt hade det kommit ut två väldigt fina böcker, en som handlade om vetenskap och en om regenter i Sverige. De ämnena fanns med i enkäten så vi bestämde oss för att prova att göra en podcast, säger Tove Frankow Crivellaro, barnbibliotekarie på Knivsta bibliotek.

Barn och unga skapar podden

De första avsnitten av Vi hörs i Underlandet kom ut 2021 och sedan dess har ett tjugotal spelats in. Ämnena varierar från djupdykningar i Sagan om ringen och Minecraft, till samtal om psykisk ohälsa och pyssel. Författare och experter bjuds in, men framför allt hörs barn och ungdomar i podden.

– Det är de som gör podden och som väljer vad den ska handla om. De behöver inte komma med en färdig idé utan vi ses flera gånger innan inspelningen och ringar in ämnet tillsammans, berättar Emma Bäckström, ungdomsbibliotekarie.

Podcasten startades som en del i Kulturrådets satsning Stärkta bibliotek. Den

har kunnat fortsätta med Kulturrådets stöd för läs och litteraturfrämjande insatser. Just nu finns det projektmedel för året ut, men förhoppningen är att podcasten ska bli en ordinarie del av verksamheten.

Hemliga lådor lockar många

Podcasten Vi hörs i Underlandet är bara en del av allt som händer för barn och unga på biblioteket i Knivsta. Här kan man exempelvis lära sig att programmera, gå på bokcirkel och prova Shared Reading för unga. En annan aktivitet som de kan vara ensamma om i Sverige är Escaperoom – ett äventyr och mysterium som ryms i en låda.

– En medarbetare i ungdomsverksamheten på kommunen hade gjort Escaperoom i sin verksamhet. Vi undrade om man kunde göra det genom att utgå från en bok, berättar Tove.

Konceptet går ut på att barnen ska lösa ett mysterium. I en stor låda finns många olika mindre lådor och föremål som är låsta. Deltagarna har en timme på sig att lista ut hur uppgifterna ska lösas och när de har låst upp allt med hjälp av nycklar och koder är mysteriet löst.

– Nu har vi tre lådor med varsitt mysterium att lösa. En låda utgår från Lasse-Maja-boken Saffransmysteriet och två har anknytning till Harry Potter-böckerna. Det har varit otroligt populärt och fick mycket större intresse än vad vi hade förväntat oss, säger Tove.

TOVE FRANKOW CRIVELLARO
Barnbibliotekarie, Knivsta bibliotek

EMMA BÄCKSTRÖM
Ungdomsbibliotekarie, Knivsta bibliotek

Processen är det viktigaste

För att bygga relationer med barn och unga i Knivsta har Tove och Emma bland annat arbetat med uppsökande verksamhet. Men framför allt handlar relationsbyggandet om att skapa förtroende.

– Barn och unga måste känna förtroende för oss, att vi lyssnar på dem och att det är »deras« och inte vårt. Det är den viktigaste ingrediensen, säger Tove.

Podden har varit användbar när det gäller att skapa relationer med kommunens unga, men det viktiga är att göra det barnen och ungdomarna vill göra. Det gäller också att ha ett tydligt syfte och mål med det man gör tycker Tove och Emma.

– Målet har inte varit att det ska bli perfekta inspelningar och klippningar. Det är processen som har varit viktig och att utgå från barn och unga. För de som spelar in podden är det inte det viktigaste att gå hem och lyssna. De är nöjda med processen – att träffa oss och andra som är intresserade av samma ämne, avslutar Emma. ■

PUNKT127

— MED FOKUS PÅ UNGA

När det lilla tunnelbanebiblioteket i Bredäng år 2016 profilerade sig och satte fokus på barn och unga, skapade man ett levande vardagsrum för barn i alla åldrar.

– Vi är fortfarande lite av en experimentverkstad och vi laborerar med yta, öppettider och resurser, säger bibliotekarie Erik Ogenstedt.

TEXT OCH BILD: HELÉN ANDERSSON

Mitt första intryck av biblioteket är intimt. Biblioteksrummet är inte stort och det är lätt att få en överblick. En del av golvytan har en heltäckningsmatta som tillsammans med pekböcker och gosdjur signalerar plats för de yngsta, vid disken framför entrén står två bord redo för pyssel, vid fönstret ut mot torget finns några datorer, i hörnen ligger kuddar för sköna lässtunder och häng, och mitt i rummet, omgiven av bokhyllor, står en större cirkelformad soffa.

– Jag vet inte hur många kvadratmeter vi har, men det funkar. Allt sker i samma rum, men så länge folk gör saker med respekt kan någon sitta vid datorn samtidigt som någon annan spelar spel, pysslar eller läser. Det är det positiva med det lilla biblioteket, att det blir ganska familjärt och att det blir en slags gemenskap med både de som kommer hit ofta och med

tillfälliga besökare. Men visst händer det att vi får flytta runt folk i lokalen, och vi håller hårt på regeln att ljudet ska vara av på mobilen. En regel som lätt kan bli tjuvig, men en regel som gäller alla och om vi inte hade haft den skulle det snabbt bli outhärdligt här inne, säger Erik.

Utmaningar

Med sin placering mitt på torget, vägg i vägg med tunnelbanan och bara ett stenkast från skolan, är biblioteket i Bredäng en naturlig mötesplats som inte jämt flyter utan friktioner. Redan när biblioteket år 2010 flyttade hit hade man problem med konflikter mellan vuxna och ungdomar, stök som ledde till tillfälliga stängningar och väktare på biblioteket.

I ett försök att komma till rätta med problematiken valde man 2016 att i samband med en renovering av ungdomsav-

delningen på biblioteket vid Medborgarplatsen i Stockholm, Punkt Medis, flytta nästan all personal och media till Bredäng. Samtidigt profilerade man verksamheten med inriktning barn och unga.

– Det blev mycket bättre när det blev ett profilerat bibliotek där de vuxna fick godta en högre ljudnivå och att biblioteket i första hand var de ungas plats, säger bibliotekarie Hanna Bergeå som var med vid flytten.

Selektiva öppettider

Redan från start 2016 valde biblioteket att ha några selektiva öppettider i veckan för mellan- och högstadiet barn, och strax före pandemin anställdes en fritidsledare med fokus på att skapa relationer med ungdomarna.

Efter pandemin tog en ny generation biblioteksbesökare plats och åter igen

– Jag tror och hoppas att alla känner sig välkomna här, och jag tror att våra återkommande besökare lär sig att vårt bibliotek har egenheter som till exempel lite högre ljudvolym.

ERIK OGENSTEDT
Bibliotekarie

blev biblioteket ett populärt uppehållsrum på raster och eftermiddagar. I dialog med skolan upprättade man gemensamma regler, och Erik poängterar att detta samarbete har varit viktigt för miljön på biblioteket.

– Vi måste luta oss på vår biblioteksfof och förklara att om man kommer en stor grupp och vill prata måste man göra det med respekt för andra och tänka på ljudnivå och mobilljud. I en större grupp blir det svårt, och vi måste påminna dem om att de befinner sig på ett bibliotek. Det är en utmaning att veta var man ska dra gränsen, det är ju ändå vår primära målgrupp. Biblioteket är till för alla och det handlar om att kunna komma hit och trivas och om hur man betar sig när man är här, säger han och berättar att de nu utvecklar konceptet med selektiva öppettider med mer öppettider och flera tider med möjlighet till anpassade aktiviteter.

– Det är ett ganska stort åldersspann mellan de som går i fyran och de som går i nian, så nu får de varsin dag. En tid för mellanstadieåldern och en för högstadie- och gymnasieåldrarna. Detta innebär att vi, eftersom vi bara har ett rum, till exempel kan visa film anpassad till rätt målgrupp, och vi kan börja med någon bokcirkel. Det har vi inte utrymme för annars.

För alla

Sedan ett år tillbaka har biblioteket öppet varje dag, och nästan varje förmiddag

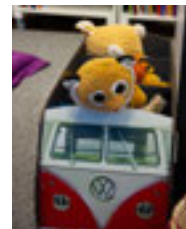
innan öppning har man någon form av förskoleverksamhet, och varje söndag har man familjesöndag med olika program i kombination med skapande.

– Konceptet är väldigt populärt och det är mycket barnfamiljer som återkommer även på vardagar. Det är roligt, men också utmanande att både små och stora barn är här samtidigt, säger Hanna och får medhåll av Erik.

– Vi försöker täcka in alla målgrupper och nu börjar vi ro hem det.

För trots sitt uttalade fokus på barn och unga, är alla välkomna till Punkt127. Det finns en liten vuxensektion med nya böcker, och många äldre kommer dagligen in för att använda datorerna eller läsa dagstidningar.

– Jag tror och hoppas att alla känner sig välkomna här, och jag tror att våra återkommande besökare lär sig att vårt bibliotek har egenheter som till exempel lite högre ljudvolym. Och trots en ständigt pågående diskussion om var gränsen mellan att vara en fritidsgård eller ett bibliotek går, är Punkt127 en mötesplats för barnen efter skolan. Och så länge vi är tydliga med vår kommunikation tror jag vi har förståelse för vad vi gör och inte gör, säger Erik. ■

BARN MED *SPRING* I BENEN

Med litteraturen som verktyg lyckades biblioteket i Kopparberg skapa gemenskap och få en större barngrupp med spring i benen att ta ansvar för sina egna biblioteksbesök. – Många upplevde barnen som ett problem på biblioteket, men de vill komma hit och de är barn, säger Kesti Eriksson, integrationspedagog och barnrättsombud i Ljusnarsbergs kommun.

TEXT: HELÉN ANDERSSON

Det är januari och snart dags att dra igång en ny termin med bokcirklar för barn mellan sju och tolv år på biblioteket i Kopparberg. Intresset är stort och från och med den här terminen utökas antal cirklar till tre.

– En del säger att intresset är stort eftersom vi går ut och äter pizza tillsammans ibland. Men jag har svårt att tro att barn kommer hit och läser i fem veckor för en pizza. De måste tycka det är kul, ler Kesti.

Regler

Det började med att en större grupp barn utan vuxet sällskap började hänga på biblioteket i Kopparberg. Barnen, som var mellan två och tolv år, upplevdes snart som ett högljutt problem av såväl personal som övriga besökare. Kesti bestämde sig för att vara ärlig mot dem, samlade de äldre barnen och berättade hur deras stökiga beteende uppfattades.

– Jag berättade att vi upplevde det som ett problem att deras mindre småsyskon var på biblioteket utan vuxet sällskap, och jag frågade dem vad de tyckte vi skulle göra åt det.

Trots att det var deras småsyskon det handlade om, satte de äldre barnen snabbt upp regler där de bestämde att barn under tio år inte får vara på biblioteket utan vuxet sällskap, och att ett barn efter tre tillsägelser måste lämna biblioteket för dagen. I början var det tufft att skicka ut de yngre barnen, och även en del av de äldre slutade komma till biblioteket.

– Vi ville ju att de skulle komma till biblioteket, men inte för att leka. Så vid en ny samling kom vi tillsammans fram till att en bokcirkel skulle vara en aktivitet alla skulle gilla, säger Kesti.

Högläsning

Ny termin betyder också nya böcker till bokcirkelarna och det är barnen själv som väljer. Kapitelbok för de äldre, lättläst för de yngre. Upplägget på bokcirkeln, som är en gång i veckan, har barnen bestämt och går ut på att de läser högt för varandra. Alla måste inte läsa, men de som vill får läsa hur mycket och hur

KESTI ERIKSSON
Integrationspedagog
och barnrättsombud,
Ljusnarsbergs kommun

BILD: PRIVAT

länge de själv vill, och varje träff avslutas med att Kesti läser en bit och ett samtal om vad de läst.

– Vi lämnar faktiskt över det mesta ansvaret på barnen, säger Kesti och tillägger att det inte handlar om att barnen ska lära sig läsa.

– Vi ser hur de utvecklas och kan sitta ner och lyssna på när andra läser, en del bättre andra sämre. Men att alla vågar läsa högt är stort, och man ser att alla kommer in i gruppen. Alla som vill får vara med i bokcirkeln, och miljön på biblioteket har lugnat ner sig.

Prisad

Kestis engagemang för barn och unga har uppmärksammats i Ljusnarsbergs kommun och år 2022 tilldelades hon länets Alfredpris för att hennes kunskaper om barns rättigheter lett till en inkluderande biblioteksverksamhet, och där hon med litteraturen som verktyg skapat gemenskap och byggt relationer.

– Utmärkelsen betyder jättemycket för mig för ingen trodde riktigt på det när vi började med bokcirkelarna. Men jag lyckades få barnen att läsa, så jag är riktigt stolt, säger hon. ■

BILD: JACKF/123RF

FAKTA

Alfredpriset för årets biblioteksbedrift delas ut årligen av Biblioteksutveckling Region Örebro län i samband med Nobel-dagen sedan 2016. Alfredpriset består, förutom av äran, ett diplom och en statyett av träskulptören Ivan Holy.

Källa: Region Örebro län.

BILD: SERRNOVIK/123RF

MINUSETT PÅ STADSBIBLIOTEKET I LAHOLM

Tillsammans med ungdomar skapade biblioteket i Laholm för några år sedan avdelningen Minusett för aktiviteter och sköna häng.

– Vi hade ingen uppbyggd verksamhet kring ungdomar och vårt fokus var på att nå dem, säger Petra Ljungberg, barn och ungdomsbibliotekarie på stadsbiblioteket i Laholm.

TEXT: HELÉN ANDERSSON | BILD: SANDRA JOHANSSON

PETRA LJUNGBERG
Barn- och ungdomsbibliotekarie, stadsbiblioteket Laholm

– Vi byggde upp en ungdomsavdelning efter ungdomarnas önskemål med en spelmiljö, sköna soffor, små fåtöljer för avskildhet och studieplatser.

När biblioteket i Laholm fick pengar från satsningen Mer för fler, SKR i samarbete med Svensk Biblioteksförning och Kulturskolerådet, ville man skapa en ny ungdomsavdelning. Biblioteket kände att de till viss del misslyckats i sitt arbete med målgruppen, så med hjälp av fokusgrupper av ungdomar skapades avdelningen Minusett på källarplan i biblioteket.

– Vi byggde upp en ungdomsavdelning efter ungdomarnas önskemål med en spelmiljö, sköna soffor, små fåtöljer för avskildhet och studieplatser, säger Petra och berättar att för att möta rädslan för att det skulle bli en fritidsgård i källaren, utbildades bibliotekspersonalen i bemötande och relationskapande.

– Tanken var ju att vi skulle bygga relationer och vi lärde oss mycket om detta innan vi öppnade. Men jag tycker inte vi lyckades så bra.

Vad hände?

– Framförallt att vi uppslukades av allt annat biblioteksarbete och inte fanns i rummet, och då blir det ju inte så mycket av relationsbyggande. Det blev väldigt

mycket spelande på avdelningen. Killarna tog över och tjejerna kände sig otrygga och vände i trappen. Vi hade inte heller några regler gällande till exempel att äta på avdelningen, och vi fick stänga studierummen, ja det blev rörigt.

Tidsbrist

Ungdomarna som varit del av fokusgrupperna och delaktiga av utformning av rum och val av programaktiviteter, höll högtidligt tal på invigningen och var till en början flitiga besökare på biblioteket. Att situationen förändrades tror Petra till stor del beror på tidsbrist och frånvaron av bibliotekspersonal på avdelningen. Och av samma anledning tror hon att bibliotekspersonalen efter invigningen släppte fokus på relationsbyggandet.

– Det är något man måste jobba med hela tiden. Förut var vi till exempel ofta med på ungdomsforum och kanske något klass- eller elevråd där vi kunde prata om både bra och mindre bra saker. Det är dags att ta upp det igen, säger hon och poängterar att bibliotekspersonalen hela tiden pejlar läget och att de förändrar

och anpassar rummet efter behov.

– Just nu har vi till exempel infört särskilda speldagar. Och vi har läsecirklar och en skrivargrupp som håller till på Minusett, och då fungerar det bra.

– Kanske hade det blivit mindre fokus på spel om vi i personalen format Minusett och dess verksamhet, men nu jobbar vi för att det ska bli en plats där alla ska kunna vara och respektera varandra. Och vi har insett att vi kanske ska tänka småskaligt och vara nöjda med att vi har den där lilla bokcirkeln för ungdomar som är intresserade. Jag tror helt enkelt att vi vill så otroligt mycket och försöker lite för mycket ibland.

Slutligen, namnet Minusett, var kommer det ifrån?

– Ungdomarna döpte avdelningen till det eftersom rummet ligger på källarplan och hissen säger våning minus ett, när den stannar där. Ett passande namn på många sätt, konstaterar Petra Ljungberg. ■

UNGAS DELAKTIGHET

I projektet Dela – ungas delaktighet, vill biblioteken i Falkenberg fördjupa och ta tillvara ungdomars intresse för bibliotekets arbete med evenemang och biblioteket som mötesplats.

TEXT: HELÉN ANDERSSON

Stadsbiblioteket i Falkenberg finns sedan 2020 i det centralt belägna kunskaps- och kulturcentrumet Argus. I byggnaden finns förutom stadsbibliotek också gymnasieskola, kulturskola, fritidsgård, turistinformation och café. En plats där unga mer än gärna hänger och där ungdomsavdelningen är full av såväl böcker som platser för studier, läsning och vila.

– Vi har en jättefin avdelning för unga, men vi är nyfikna på vad de tycker. Vi vill ta tillvara på deras intresse och engagemang ännu mer, ta tillvara på deras intresse för biblioteket som mötesplats, säger Cinna Svensson, ungdomsbibliotekarie biblioteken i Falkenberg.

BILD: EMMA KARLSMARK ELFSTRAND

Tillsammans

Projektet innehåller olika delar som handlar om ungas delaktighet i biblioteksverksamhet och i biblioteksrum, om personalens bemötande och om nätverkande med andra verksamheter som arbetar med unga. Bland annat kommer personalen att ta del av metoder som UX och facilitering, och målsättningen är att kunna skapa ett ungdomsråd och få igång en dialog.

– Vi vill ju inte bara gissa vad de unga vill, utan vi vill att de ska bli delaktiga och påverka bibliotekets verksamhet på olika sätt, att vi skapar fler aktiviteter utifrån ungas behov och önskemål, säger Cinna och berättar att de redan har samarbete med kulturskolan, fritidsgårdar och föreningar där ungdomar finns.

– Vi vill inte göra saker parallellt utan hitta saker vi kan göra tillsammans. ■

BILD: CINNA SVENSSON

I Barnens Bokhandel i Simrishamn hittar du allt från Ellen Strömbergs Vi skulle ju bara cykla förbi, till förstautgåvan av Boken om Pippi Långstrump och Wahlströms ungdomsböcker i långa rader.

TEXT OCH BILD: HELEN ANDERSSON

Barnens Bokhandel var den första specialbokhandeln för barn när den startade i Stockholm 1977. Numera finns den bara i centrala Simrishamn på Österlen i Skåne, och förmodligen är det den enda bokhandeln i Sverige med både nya och gamla barn- och ungdomsböcker.

– Ibland är någon på jakt efter en särskild bok och då kan det ibland bli en ny, och ibland en gammal. Butiken fungerar som vilket antikvariat eller bokhandel som helst, säger Hanna Ottersten som 2020 tog över butiken efter Marianne von Baumgarten-Lindberg.

Antikvariat

Barnens Bokhandel ligger en halvtrappa upp med ett stort skyltfönster ut mot gatan. Innanför dörrarna möts man av färgglada kalasgrejer i form av träleksaker, pussel, gosedjur, böcker för de allra minsta och en avdelning med nyare böcker för både yngre och äldre barn. Antikvariatsdelen ligger längre in i butiken och består av välfyllda bokhyllor längs väggarna, serietidningar i backar och en skön läsfätölj att sjunka ner i. Bredvid läsfätöljen finns kanske antikvariats mesta nostalgihylla där Wahl-

ströms ungdomsböcker breder ut sig med sina bekanta röda och gröna bokryggar. Vill man inte läsa dem på plats, kan man få en hel hög med böcker med sig hem för bara några tior.

– Det finns de som istället för att köpa en ny bok till barnet, köper kanske tio av de här, säger Hanna.

Bredvid hyllan med Kitty och Biggles står ett vitrinskåp, låst med hänglås och med antikvariats äldsta och mest värdefulla böcker. Genom glaset ser jag bland annat Pippi Långstrump i Söderhavet, några böcker av Elsa Beskow och

antikvariatets för tillfället mest värdefulla bok: Nalleresan av Solveig von Schoultz.

– Det är en förstautgåva och det är Tove Jansson som har illustrerat den. Det är den dyraste i butiken. Jag har en kund som brukar komma in och nosa på den ibland. Det är mycket nörderi i detta, en del kännare är beredda att betala hur mycket som helst för en bok, medan andra betalar för nostalgin, säger Hanna

och berättar om en finlandssvenska som för ett tag sedan köpte Tove Janssons Vem ska trösta Knyttet för åttahundra kronor utan att blinka.

– För henne handlade det nog mycket om nostalgi. Det var en förstautgåva men boken var lite skadad så hon fick den billig.

Fördelen med att vara en barnbokhandel med både gamla och nya böcker,

menar Hanna, är att det finns alternativ för alla.

– Många far- och morföräldrar kommer in och vill ha råd om böcker att ge bort, och man kanske inte köper en förstautgåva till en treåring. Så vill du inte betala några tusenlappar för Nalleresan eller några hundralappar för Pippi i Söderhavet, finns många av dem också i nytryck. ■

– Många far- och morföräldrar kommer in och vill ha råd om böcker att ge bort, och man kanske inte köper en förstautgåva till en treåring. Så vill du inte betala några tusenlappar för Nalleresan eller några hundralappar för Pippi i Söderhavet, finns många av dem också i nytryck.

HANNA OTTERSTEN
Bokhandlare, Simrishamn

BORRBY BOKBY

Inte långt från Simrishamn ligger den lilla byn Borrby som också är Sveriges enda bokby. Här kantas byns huvudgata av flera antikvariat, och här är Bokhuset en mötesplats för bokälskare i alla åldrar.

TEXT OCH BILD: HELEN ANDERSSON

När jag besöker Borrby är det en kall marsdag och längs den öde huvudgatan syns vinterstängda butiker och antikvariat. Men utanför Bokhuset fladdrar vimplar vid ett tråg med pocketböcker, och inne i butiken väntar Malena Skote, kassör i föreningen Borrby Bokby. Medan hon plockar fram kaffe till oss förklarar hon vad en bokby är.

– För att bli en bokby, eller en Book Town som det heter internationellt, ska man vara en liten sömning ort på landet som kanske har haft sina glansdagar, men som ligger i en vacker miljö och har många antikvariat och butiker som säljer begagnade böcker. Man ska också brinna för kultur i allmänhet och litteratur i synnerhet, säger Malena och berättar att konceptet uppstod i Wales som en modell för hållbar landsbygdsutveckling och turism, att modellen spridit sig över världen och att alla bokbyar ingår i organisationen International Organization of Book Towns som idag har ett 30-tal medlemmar.

Bokhus

Borrby Bokby startade som ett Leaderprojekt 2011 på initiativ från ett av byns antikvariat. För projektpengarna byggdes föreningen Borrby Bokby och verksamheten i Bokhuset upp.

Bokhuset fungerar som bokbyns administrativa nav där man bland annat erbjuder arrangemang som författarbekämp, litteratursamtal och skrivarkurser. Men framförallt är det föreningens eget antikvariat med böcker i alla genrer.

– Vi tar i princip emot alla böcker, men vi har alldeles för mycket deckare, skratrar Malena och berättar att antikvariatet har mellan 30 000 och 40 000 böcker, och att de just nu har inlämningsstopp för att de två pensionerade bibliotekarier som varje torsdag sorterar bland böckerna ska kunna ta hand om allt.

Läslyckan

I antikvariatet finns också böcker från några mindre förlag, en avdelning med trädgårdslitteratur, en med konstböcker, ett rum fyllt med lyrik och ett alldeles eget rum för barnen.

Barn från skolan i byn har varit delaktiga genom att komma med idéer till inredning och utformning av rummet, och nu är det en mysig plats för såväl läsning som kreativt pyssel. Men framförallt har barnen genom omröstning bestämt att rummet ska heta Läslyckan, och under våren kommer de att tillsammans med en konstpedagog utforma en namnskytt till fasaden.

– Det är en stark vision hos oss att sprida litteraturen till barnen, och tack vare stöd från Kulturrådet har vi kunnat göra

MALENA SKOTE
Kassör, föreningen Borrby Bokby

verklighet av detta. Med hjälp av stödet kan vi också ha mer högläsning och sago-läsning, både att barnen kommer hit och att vi besöker skola och förskola. Vi har också kunnat ta hit barnboksförfattare som barnen fått träffa och jobbat med, säger Malena.

Fungerar Bokhuset som ett bibliotek i Borrby?

– Ja det kan man säga. Med den skillnaden att vi inte lånar ut några böcker. Men det är ok att komma in och sätta sig att läsa eller prata bort en stund, eller låna vårt wifi och jobba här, svarar Malena och tillägger att de flesta som kommer till Bokhuset inte är från byn.

– Bokbyn lockar turister och det är ofta kö till kassan i antikvariatet på sommaren. Men även om byborna inte kommer hit så ofta, är de stolta över Borrby Bokby. ■

EN BLÅ OCH EN GRÖN BOKBUSS

Sedan hösten 2020 rullar två nya eldrivna bokbussar i Göteborg. Den ena är en blå fantasi-farkost den andra är en grön sagoskog. Båda har en tydlig inriktning på barn i alla åldrar, och båda utmanar bilden av en traditionell bokbuss.

TEXT OCH BILD: HELÉN ANDERSSON

Jag får ett sms från mediepedagog Albin Berggren att den blå bokbussen nu är fulladdad med el och står parkerad bakom stadsbiblioteket i Göteborg. Jag har blivit lovad att få följa med på bussens onsdagstur, och när jag kommer till parkeringen möts jag av två tolv meter långa bussar som med sina fantasifulla, färgglada yttre drar blickarna till sig. Det glänser om lacken där de står parkerade sida vid sida, en grön med sagomotiv och en blå med motiv från rymden på ena sidan och från havet på den andra.

– Vi visade över hundra barn olika bilder på utsidan av en buss och lät dem rösta om vilken de skulle vilja gå in i, och de flesta tyckte att skog och hav var spännande alternativ, berättar Albin, projektledare, chaufför och mediepedagog på Göteborgs stadsbibliotek och bokbussarna.

Bokbuss

Invändigt är båda bussarna identiskt byggda med en läggolvsdel och en höggolvsdel och med samma typ av hyllor och servicediskar. För övrigt är de inredda efter sina respektive teman och när Albin öppnar dörren till den blå bussen kliver jag rakt in i en u-båt, eller om jag hellre vill, ett rymdskepp. Den kalla LED-belysningen tillsammans med bokhyllorna som sträcker sig en bit upp i det välvda taket ger mig en känsla av att befinna mig i en tub, en känsla som förstärks av det stora, runda u-båtsliknande fönstret längst bak i bussen.

Oavsett u-båt eller rymdskepp, den stora rosa kudden i det runda fönstret

lockar till en lästund, och det är lätt att hitta något man gillar. Bilderböcker och faktaböcker finns över och runt fönstret, kapitelböcker, ljudböcker, filmer och spel längre fram i bussen, allt lättillgängligt och inbjudande exponerat.

– Bussarna ska se fräna ut, men det är böckerna som är grejen. Vi har valt att inte ha några skärmar, men vi har massor av böcker. Så att vi kallar oss för bokbuss är ett medvetet val, lite old school och det kanske är unikt idag, lite exklusivt för barnen, ler Albin.

Vi har fått sällskap av barnbibliotekarie Irene Johannesson som, medan hon lyssnar på oss, förbereder dagens tur och plockar bland böckerna, fyller på, flyttar dem mellan hyllorna och vänder en del med framsidan fram.

– Vi vill att det ska vara en kreativ och innovativ miljö i bussen och vi prioriterar skyltningen, säger hon. Barn behöver se framsidan av en bok för att vilja läsa den. Inte bara se en massa bokrygggar som trängs i hyllorna.

Utmanande tur

Albin tar plats bakom ratten, Irene och jag på sätet bredvid och vi tar oss ut från centrala staden mot Angered i nordöstra Göteborg. Medan Albin vant rattar bussen berättar Irene att de alltid är två medarbetare på bussen, en som sköter arbetet bakom den lilla lånedisken, en som arbetar på golvet och mötet med låntagarna.

– Vi har valt att bara ha en disk i bussen för att vi vill vara mer närvarande, och att vi är två gör att vi verkligen kan

vara servicevärdar för våra besökare. Det direkta mötet betyder mycket för många av de barn vi möter. Att någon vuxen ser dem och känner igen dem.

Vi är framme vid dagens första hållplats, en vändplats i Lövgårdets centrum, bara ett stenkast från en mellanstadie-skola, butiker och mötesplatser. Efter lite trixande står bussen på plats och det dröjer inte många minuter innan dagens första besökare tittar in.

– Åhhh, här skulle jag vilja bo, säger den unga tjejen som är i bussen för första gången och snart hittar en bok som hon slår sig ner med i soffan vid fönstret.

– Den här har vi haft som klassbok, säger en pojke och lyfter ut Pappesojkaoset av Camilla Ceder.

– Har ni tv-spel, Minecraft, undrar en annan.

Albin och Irene har fullt upp med att visa fler böcker av Camilla Ceder, visa listan på tv-spel och prata med tjejen i soffan om hur det fungerar med ett lånekort. Irene berättar att det ofta är samma barn som kommer, att det bidrar till en bra relation. Men att barnen oftast kommer själva, och att de skulle önska att fler hittade till bussen.

– På andra turer i andra delar av staden är det betydligt fler besökare, framför allt fler småbarnsföräldrar.

– Vi vill ju ha så många besökare som möjligt på den här turen, och det är en utmaning. Men det känns meningsfullt att vara här. Vi fyller en funktion, fyller Albin i.

BOKBUSSAR I GÖTEBORG: två fullstora bokbussar – buss Blå och buss Grön.

DRIVMEDEL: el

INTERIÖR: byggd av finska Kiitokori.

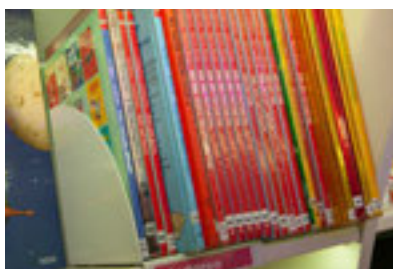
UTVÄNDIG DEKORATION: barnboksillustratör Alexander Jansson.

UTRUSTNING: en servicedisk och en självservicestation.

PERSONAL: tillhör enheten barn och unga på Göteborgs stadsbibliotek. Sju medarbetare har behörighet att köra bussen.

MÅLGRUPP: barn 0–13 år. Vuxna är välkomna att reservera media som också kan hämtas på bokbussen.

Pop-up

De båda bokbussarna har en bestämd turlista med 37 hållplatser på vardagskvällar varje vecka, och ungefär 140 förskolor som får besök någon förmiddag varje termin. Tack vare att bussarna är eldrivna kan de köra till miljözoner och bostadsområden som ligger långt från ett fysiskt bibliotek, och därför kan de också besöka platser där många barn och familjer vistas under sin lediga tid, så kallade pop-up-hållplatser.

– Vi vill inte bara köra på turlista och vi försöker hitta nya ställen varje lördag. Som till exempel förra helgen när vi stod utanför nyöppnade Sjöfartsmuseet och det kom över 200 personer på tre timmar. Att vi dyker upp på oväntade ställen bidrar till barns läsning, så vi ska inte bara stirra oss blinda på en turlista, säger Albin och plockar fram bilder från sommarens besök vid badplatser, festivaler och besöksmål.

– Under Barnens dag hade vi över 700 besökare på en dag, ler han. Att vara uppsökande på det här sättet är något vi verkligen vill utveckla ännu mer.

För att hålla reda på var bokbussen befinner sig kan låntagare följa den i Göteborgs biblioteksapp Biblioteket. Förutom att se alla hållplatser, såväl fasta som tillfälliga, kan appen skicka pushnotiser till låntagaren när den är nära.

– En cool grej, säger Albin. Men, appen är också ett enkelt sätt för oss att kommunicera och skicka meddelande, om vi till exempel måste ställa in en tur.

– Alla var nyfikna på bussarnas inriktning mot barn, på vår app, att vi kör sju dagar i veckan, att bussarna går på el, att bussarna har en designad inredning, att inte antalet böcker är viktigt, att vi skyltar med bokframsidor och att chauffören också är mediepedagog. Det blev tydligt att vi inte gör som alla andra, bussarna fick väldigt mycket uppmärksamhet och vi kände oss lite som rockstjärnor.

Rockstjärnor

Klockan börjar närma sig sju på kvällen när bokbussen parkerar på dagens sista hållplats i Gårdsten centrum. Området präglas av en omfattande upprustning och hållplatsen har tillfälligt hamnat på en öde, mörk vägstump. Hit hittar inga besökare denna januarikväll, så medan Irene plockar i hyllorna berättar Albin om den bokbusskonferens i tyska Flensburg bussarna blev inbjudna till för något år sedan. En konferens där ett tjugotal bokbussar från Tyskland och Danmark samlades på en grusplan i staden, och där bokbussarna från Göteborg väckte stor uppmärksamhet.

– Alla var nyfikna på bussarnas inriktning mot barn, på vår app, att vi kör sju dagar i veckan, att bussarna går på el, att bussarna har en designad inredning, att inte antalet böcker är viktigt, att vi skyltar med bokframsidor och att chauffören också är mediepedagog. Det blev tydligt att vi inte gör som alla andra, bussarna fick väldigt mycket uppmärksamhet och vi kände oss lite som rockstjärnor, skratrar Albin.

Årets mobila bibliotek

År 2022 utsåg Svensk Biblioteksförning bokbussarna i Göteborg till Årets mobila bibliotek i Sverige. Priset delas ut till mobila bibliotek som på ett nyskapande sätt har utvecklat verksamheten och är en inspiratör för andra mobila bibliotek. I juryns motivering till priset nämns allt som väckte sådan uppmärksamhet på bokbusskonferensen i Tyskland, och det blir tydligt att bokbussarna Blå och Grön helt enkelt inte är och gör som alla andra.

– Det känns som att vi hittat lekfullheten och vägrar fastna i en form, och jag tror det finns mycket man kan göra om man vågar tänka mer än traditionell bokbuss, säger Albin och får medhåll av Irene som genast börjar formulera idéer:

– Man kan ju nischa sig mot målgrupper, eller ha temabussar, eller en bokbuss för äldre, en seniorbuss.

– Bokbussen är redan en samlingsplats var den än parkerar och tillgängligheten är på plats, tillägger Albin. Bussarna har ett lågt golv och är lätta att besöka. Här kan alla komma in. Det är låga trösklar på riktigt. ■

Gott & blandat

Du vet väl att du kan läsa noll27 på webben? På noll27.se finns senaste numret, alla tidigare nummer och fler artiklar.

BOKPROVNING 2023

Den 19 april startade Svenska barnboksinstitutet årets Bokprovning där de presenterar analyser och statistik över 2022 års barn- och ungdomsböcker. Bland annat konstaterar de att barn- och ungdomslitteraturen i Sverige fortfarande kännetecknas av en stark samtidsorientering, och att tydliga teman under året har varit idrott och sport, motorer och EPA-traktorer, datorspel, krig, superhjältar, nordisk mytologi, friluftsliv och jakt.

Man konstaterar också att barnboksutgivningen i Sverige är fortsatt stabil.

–Värt att notera är att det huvudsakligen är kategorier där bilden är framträdande som har ökat i antal, medan mer textbaserade kategorier har minskat. Även om utgivningen minskade i vissa kategorier är den dock fortsatt stor sett ur ett längre perspektiv. Enda undantaget är ungdomsböckerna, som efter en stadig nedgång de senaste sex åren nu är tillbaka på samma nivå som för 20 år sedan, säger Sara Lafolie, bibliotekarie på Svenska barnboksinstitutet i ett pressmeddelande.

Ny utredning kring litteraturstödet

Kulturrådet meddelar i ett pressmeddelande att de gett en extern utredare i uppdrag att undersöka om litteraturstödet utformning är effektiv utifrån dagens bokmarknad. Fokus i utredningen ligger på litteraturstödet ersättningsmodell som idag utgår från den fysiska bokens sidantal och tryckt upplaga.

Arbetet ska redovisas i slutet av oktober 2023.

Källkritiska och lekfulla AKTIVITETER på bibliotek

Minst 16 450 barn kommer att få ta del av Sommarboken 2023 där lusten till läsning är i fokus. Årets tema är Bland hjältar och väsen och årets fokusområde är källkritik. Som hjälp och inspiration inför sommarens bokträffar och diskussioner kring AI och källkritik, har UX-designern Martin Törnros sammanställt ett häfte med sju aktiviteter som tar avstamp i källkritik för barn och unga. Häftet heter Nät troll och AI och finns på Sommarbokens webbplats.

– Källkritik är en vit fläck på många bibliotek och vi har fått en otroligt bra respons där många ser en möjlighet att närma sig och diskutera AI och källkritik på ett lekfullt sätt som till exempel att sprida nyheter och skvaller eller skriva poesi och lätttexter, säger Katarina Larson, projektledare för Sommarboken.

Rapport om barns och ungas LÄSNING

I februari presenterade Kulturrådet med stöd av Läsrådet, rapporten Nuläge om barns och ungas läsning. Rapporten, som bygger på myndighetsrapportering, statistik, dialogmöten och forskning, lyfter vikten av att få mer kunskap om barn och unga som inte läser.

– Utifrån kunskapen om vad de socioekonomiska skillnaderna betyder för läsning vill vi lägga extra fokus på att jämna ut läsklyftorna. Genom fler läsfrämjande insatser för unga och kunskapsspridning vill vi skapa förändringar, säger Kajsa Ravin, generaldirektör för Kulturrådet och ordförande i Läsrådet, i ett pressmeddelande.

noll27

Vill du ha noll27?

Du kan få noll27 hem i brevlådan eller till din arbetsplats. Beställ en prenumeration på redaktionen@noll27.se

Nästa nummer

Nästa nummer av noll27 kommer ut den 20 september 2023.

Ellen Strömberg är finlandssvensk författare och debuterade 2018 med vuxenromanen Jaga vatten. Året därpå blev det ytterligare en roman för vuxna, Klåda. Dessa följde hon upp med de två barnböckerna Lilla lite flyttar in (och ut!) och Maggan året runt, 2022 publicerade hon sin första ungdomsroman, Vi ska ju bara cykla förbi, som hon vann Augustpriset för. För samma bok har hon också nominerats till Nordiska rådets barn- och ungdomslitteraturpris 2023.

Om jag hade ett bibliotek...

Det visade sig ganska snabbt att jag älskade böcker som barn. Mina föräldrar var alltid stöttande angående den saken, men vi köpte inte böcker. Dels för att vi inte hade några pengar, men också för att böcker finns ju på biblioteket.

Alltså älskade jag också biblioteket.

Bibblan var det enda rum jag visste som tystade allt annat. Det var inte bara samtalsvolymen som blev en annan, allt det som ropade i mig stannade på utsidan. Där fanns alla världens historier och tyngden av dem lade sig som ett tyngdtäcke över mig.

Varje onsdag var det lilla biblioteket på vår skola öppet och däremellan körde pappa mig till stora bibblan. Där fanns mer böcker, fler böcker. En dröm blinkade till i mig när jag såg bibliotekarien packa upp nyanlända böcker där. Jag såg skymten av nåt.

En senare period i livet, som 20-nånting, var jag utan jobb. Utan jobb och pissigt deprimerad. Dagarna, när jag egentligen skulle söka jobb och fylla i alla blanketter en arbetslös ska, fördrev jag med att läsa romance på biblioteket.

Jag satt hela dagar där och ganska snart lärde jag känna de andra stamkunderna. Inte så att jag någonsin pratade med någon av dem, men jag började känna igen dem. Sjukpensionären med vattenkammat hår som läste Agatha Christie, den stressade studenten, damen med hatt och dramaten-vagn. Barnen som fnissande slog upp något. Bibblan var ett vattenhål för oss alla.

Jo, en av dem pratade jag faktiskt med. En nyanländ kille från Afghanistan som ville gifta sig med mig. Han upprepade förslaget flera gånger, eftersom vi sågs nästan dagligen. Det blev aldrig nåt giftermål, men inom mig blinkade drömmen till igen. Lite starkare den här gången. Det handlade inte om äktenskap, men att få vara med och göra skillnad, fylla på vattenhålen vi alla samhällets olycksbarn, av olika anledningar, sökte oss till. Idealisten i mig var stark på den tiden.

Jag var författargäst på ett bibliotek för ett par år sen. Det var ett ställe jag inte hade varit på innan och bibblan låg i en gammal brandstation. När jag frågade vad som fanns i garaget, öppnade den stolta bibliotekschefen dörren dit. Där var den, den blinkande drömmen. Den fullkomligt vibrerade när jag steg in i bokbussen.

Och så, för inte alls länge sen, såg jag en annons om att det söktes personal till en bokbuss i norra Sverige eller Norge, minns inte exakt.

Jag minns bara drömmen som till slut öppnade sig helt, vecklade ut sig som en spelande tjäder, lekte och for runt i mig.

Jag, med min ensligt belägna bokbuss, skumpades genom landskapen. Människorna, böckerna, jag och – får man ha husdjur i en bokbuss? Oavsett, jag kunde se det framför mig. En och annan krukväxt och små ljusslingor runt de få hyllorna – hyllorna som jag skulle kurerat. Oj, vad jag skulle vara bra på det! Lägga på

BILD: JENNIFER GRANQVIST

minnet att Håkan, 56, verkar vara inne på biodynamisk odling och kompostering. Att Shirin, 16, behöver få läsa om olycklig kärlek. Men Päivi, 82, hon behöver mest nåt att prata med.

Det skulle jag också ha tid med. Jag skulle bjuda på kaffe ur min termos och Päivi, hon har ju bakat bullar. Jag har inte hjärta att berätta att dom mest smakar jäst, så jag tackar och tar emot och slänger dem till fåglarna nästa morgon. Det är tyst och kargt och kallt i landskapen runt om mig. Men vackert.

Inne i bokbussen spelar radion. Eller en ljudbok! »Veckans ljudbok« kunde jag ha i högtalarna, så fick kunderna smakprov på nåt när de kom in. Det ska jag komma ihåg.

Kanske är det fortfarande ett tyngdtäcke jag behöver.

Kanske läste jag för många böcker av typen »den lilla bokhandeln vid den lilla byn med den lilla katten« dom där långa dagarna som arbetslös tjugoåring.

Kanske är jag fortfarande mest bara idealist.

Men den spelar i mig än, drömtjädern. Ni vet tjädrar, dom ger sig inte.

De klickar och grymtar och sjunger.

Ellen Strömberg

PORTO
BETALT

AVSÄNDARE:
Förvaltningen för kulturutveckling
Vänerparken 13
462 35 Vänersborg

